N°. 26. Donderdag 8 September 1904. 4de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

De ondergeteekende
wonende te .... *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „Oost en West" *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....
.... den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Afd. Utrecht.

Het secretariaat en het penningmeesterschap der Afdeeling is op 30 Augustus j.l. tijdelijk overgegaan van den heer *D. F. Romein* op den heer *F. E. Luitjes*, Nassaustraat 15.

Het Bestuur der Afd. brengt hartelijken dank aan den heer Romein, voor de nauwgezetheid en den onverdroten ijver, waarmede hij jarenlang, de belangen der Afdeeling en dus die der Vereeniging heeft behartigd.

Vereeniging „Moederland en Koloniën".

Algemeene vergadering op Donderdag 15 September 1904, des avonds te 8 uur, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt 37.

Agenda:

1° Mededeelingen van het bestuur.

2° Benoeming van de Commissie van twee leden der Vereeniging (en hunne plaatsvervangers) die de jaarlijksche rekening en verantwoording zullen hebben na te zien.

3° Voordracht van den heer P. J. F. van Heutsz, oud Assistent-resident op Java, over

„*De toenemende onveiligheid op Java, hare vermoedelijke oorzaken en de middelen tot redres (zulks in verband met de jongste oproerige bewegingen in Midden-Java.)*

Punten van behandeling:

1° De toenemende onveiligheid op Java is een gevolg van de ontevredenheid van den Javaanschen adel en den kleinen man over den bestaanden gang van zaken.

2° De tekortkomingen in het algemeen van de besturende Europeesche en Inlandsche ambtenaren op Java.

3° Over betere practische opleiding van deze ambtenaren voor hun bestuurstaak, en ernstiger studie van den geest des volks.

4° De oorzaken van ontevredenheid zijn:
a. moreele,
b. materieele of economische,
c. godsdienstige.

5° De kuiperijen tegen het gezag strekken zich over geheel Java uit, doch zijn sedert 1900 vooral in Midden- en Oost-Java te voorschijn getreden.

6° Over het wegnemen van de bestaande grieven als preventief middel.

7° Over betere organisatie van de Europeesche en Inlandsche politie. De invoering van een Europeesche rijkspolitie is urgent.

8° Formatie en Kader van die politie.

Gouverneur Generaal J. B. van Heutsz.

Vrijdag den 2den September bracht de nieuwbenoemde Gouverneur-Generaal, de heer J. B. van Heutsz, zijn voorgenomen bezoek aan *Boeatan*, onze permanente tentoonstelling met verkoop en nabestelling, Plaats 9, den Haag. Zonder vooraf bericht te zenden, kwam hij als een gewoon bezoeker binnen, en liet zich, na alles met belangstelling bekeken te hebben, onder het drinken van een kopje thee, door de Directrice omtrent verschillende punten inlichten. Bij zijn vertrek gaf hij duidelijk zijne sympathie te kennen voor het streven van «Oost en West» om voor de kunst, nijverheid en huisvlijt van den inlander in Ned. Oost- en West-Indië, ook in Europa een afzetgebied te veroveren.

***

Zondag morgen, den 4den September, vertrokken Z. E. en Mevrouw van Heutsz naar Genua, waar Donderdag den 8sten de reis naar Indië wordt aanvaard. Behalve enkele officieele personen, waren aan het station de familieleden en vele vrienden en vriendinnen van den heer en mevrouw v. H., om hen nog voor de afreis het laatst de hand te drukken. Met warmte werd, ook door tal belangstellenden, die zich op het perron verzameld hadden, bij het wegstoomen van den trein, een welvaartsgroet aangeheven.

***

Op het Koninklijk gala-diner van 31 Augustus te Apeldoorn, waaraan de Gouverneur Generaal van Heutsz als H. M. adjudant-generaal deelnam, stelde de Koningin een dronk in op den spoedig vertrekkenden Gouverneur-Generaal en op het welzijn der Koloniën.

***

Een dag later, op 1 September, was er een afscheidsmaaltijd in den Vieux-Doelen te 's-Hage, waartoe de Minister van Koloniën eenige zijner ambtgenooten, enkele oud-Ministers, twee oud-Gouverneurs-Generaal, hooge ambtenaren en Kamerleden, verscheidene ambtenaren van zijn departement en enkele bevoorrechten had uitgenoodigd. De heildronk op dat diner door den Minister-gastheer, ook namens zijne gasten, ingesteld en het antwoord daarop van den nieuwbenoemden G. G., zijn door de pers in extenso opgenomen.

In andere landen is het gebruikelijk, dat Ministers en bekende Staatslieden van dergelijke tafelredevoeringen (toosten zooals ze hier te lande genoemd worden) gebruik maken om den volke politieke onthullingen te doen of aanwijzingen te geven, waar elders de gelegenheid tot openbaarmaking ontbrak. Bij ons bestaat zulk eene gewoonte niet, maar het wil ons voorkomen, dat hier de gastheer, bij het stellen van den feestdronk, aan die, bij de buren gebruikelijke zeden heeft gedacht. Waart rouwens beide toosten, door het zoo goed als woordelijk, openbaar maken er van, publiek domein zijn geworden, meenen wij het recht te hebben daaraan enkele beschouwingen vast te knoopen.

De Minister begon met een gelukwensch, liet daarop volgen eene korte herinnering aan de verdiensten van Gen. van Heutsz als krijgsman en als bestuurder, deed uitkomen, dat deze het hooge ambt, waartoe hij benoemd was, niet had gezocht, maar 't aanvaardde als een plicht, die in 't belang van Indië en Nederland sâam, hem werd opgelegd, dien hij op zich nam, met diepen ernst, maar ook met blijden moed, de moeielijkheden kennende en ze zich niet ontveinzende, maar met den vasten wil ze te overwinnen.

En dan vervolgde de Minister:

„Nog eens Generaal, het is mij een voorrecht Uwe Excellentie als benoemd Gouverneur-Generaal te mogen begroeten.

Niet slechts omdat uw gaven en bekwaamheden waarborgen, dat door u de schoonste tradities van uw voorgangers zullen worden hoog gehouden, maar ook, en niet minder, omdat de samensprekingen, die wij den laatsten tijd hielden, mijne overtuiging bevestigd hebben, dat vruchtbare samenwerking tusschen ons mag worden verwacht.

Uw Excellentie weet, dat u op mijn steun kunt rekenen, bij datgene wat u in het belang van Indië acht.

Ik weet, dat uw bestuur in recht zal wortelen en daaraan zijn kracht zal ontleenen: dat het gericht zal zijn op de bevordering van de geestelijke en stoffelijke belangen van de inlandsche bevolking, dat wij samenstemmen in waardeering voor de Christenmissie, als in het waarachtig belang dier bevolking. Wij mogen dus verwachten, dat ons gezamenlijk streven — onder God's zegen — zal strekken in het belang van Nederland en Indië beide.

Uw benoeming tot Landvoogd, generaal, is vrij algemeen met meer dan gewone ingenomenheid begroet. Daarin ligt natuurlijk iets opwekkends en streelends. Maar het komt mij voor, dat in de wijze, waarop zich hier en daar die ingenomenheid heeft geuit en in de verwachtingen, die door sommigen daaraan zijn verbonden, voor een koel hoofd en een nuchter verstand, dat de zaken ziet zooals zij zijn, ook wel iets benauwends ligt. Ik althans wil dit benauwende in dit oogenblik niet vermeerderen door ook mijnerzijds van verwachtingen te gaan spreken. Liever bepaal ik mij tot wenschen.

Dat Uw Excellentie de zware taak, die u te Buitenzorg wacht, niet slechts met blijden moed moge aanvaarden, maar haar ten einde toe met diezelfde blijmoedigheid moge volbrengen.

Dat gezondheid en krachten Uw Excellentie en de uwen mogen blijven bewaard; niet het minst ook aan mevrouw Van Heutsz, opdat zij ook in uw nieuw ambt steeds en ten volle voor u kunne blijven, wat zij tot nu toe voor u was.

Dat God uw bestuur over Indië zegene. Dat Hij land en volk voor groote rampen beware.

En zij het u gegeven om dat schoone land verder te brengen op den weg van ontwikkeling, zoodat eens, als de geschiedenis spreekt, uw landvoogdij in dankbare herinnering zal blijven bij de volken van den Archipel.

Stemmen wij samen in onze wenschen voor het welzijn van den generaal en mevrouw Van Heutsz en voor een voorspoedig bestuur van den benoemden Landvoogd."

Bij een paar belangrijke zinsneden in deze kernachtige rede, waarvan wij den bijzonderen vorm, die van 's Ministers christelijk-politieke overtuiging het uitvloeisel is, geheel in zijne waarde laten, willen wij een oogenblik met onze lezers stil blijven staan. Met voldoening hooren wij den Minister zeggen, dat hij van den nieuwbenoemden Gouverneur-Generaal meer verwacht dan zelfs het hoog houden van de schoonste tradities zijner voorgangers, en dat deze bij den weg, die zal moeten worden ingeslagen, bij den nieuwen koers dus, op den steun van hem, Minister, zal kunnen rekenen.

Maar iets verder volgt eene waarschuwing tegen de al te groote verwachtingen, die door sommigen aan de benoeming van Generaal Van Heutsz zijn vastgeknoopt. Ook wij hebben in ons blad dezelfde waarschuwing doen hooren, waar de pers door het feit der benoeming alleen reeds den aanstaanden voorspoed van Oost-Indië gewaarborgd achtte, doch waar thans de Minister de verzekering geeft, dat op zijn steun kan worden gerekend voor hetgeen de Gouverneur-Generaal in het belang van Indië noodig zal achten en wij de overtuiging hebben, dat de voorstellen des Ministers een goed onthaal zullen ondervinden in de Volksvertegenwoordiging, verbeiden wij met blijmoedigheid wat de naaste toekomst ons zal brengen.

En wij doen dit te eerder, nu de nieuwbenoemde de plichtplegingen, waarmeê hij den tot hem en zijne echtgenoote gerichten dronk beantwoordde, besloot met de hoop uit te spreken, dat het gemeenschappelijk pogen van de Regeering in Nederland met die in Indië zou voeren tot de erkenning, ook door andere volken: dat onze schoone bezittingen de best bestuurde der aarde genoemd zullen mogen worden!

Op denzelfden dag, waarop G.-G. v. Heutsz deze merkwaardige woorden sprak, begon ons blad met een artikel over de toenemende internationale bemoeienis op Koloniaal gebied.

Deventer.

Op het XXVIIIe Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres, dat van 29 Augustus tot en met 1 September gehouden werd in de gezellige stad Deventer — de vierde koopstad van ons land, hoorden wij haar op 't congres noemen — kwamen ook enkele malen Ned. Oost- en West-Indië ter sprake.

In zijne, in de Algemeene Vergadering van den 31en Augustus gehouden rede over: „Uitbreiding van ons taalgebied en de middelen daartoe," behandelde *Dr. A. A. Fokker* uit Amsterdam ook het onderwijs in de Nederlandsche taal aan de inlanders van den Oost-Indischen archipel. Eerst in den namiddag van den 31en kwamen wij te Deventer aan en hadden daardoor niet het voorrecht Dr. F. te hooren, maar uit de daarvan door de pers gegeven verslagen hebben wij begrepen, dat spreker zich geheel plaatste op het ook door ons ingenomen standpunt, en iedere gedwongen invoering van het Nederlandsch afkeurende, de gelegenheid tot goed onderwijs in onze taal echter zoo ruim mogelijk wilde zien opengesteld, opdat ze voor den inlander zou worden: de *eerste* der westersche talen, die hij aanleert, vooral om ze als voermiddel te gebruiken bij wetenschappelijke studiën. Het moet niet kunnen gebeuren, zooals ons dit uit Padang werd medegedeeld, dat tal van inlanders Engelsch leeren, omdat er ter plaatse geen degelijk onderwijs in het Nederlandsch te krijgen is (zie ons n°. 19 van 21 Juli).

Donderdag 1 September kwamen wij juist de vergadering van de 4e afdeeling binnen, toen *Ds. H. H. Zaalberg*, gewezen predikant in Suriname, het woord voerde over: „De belangen van onze taal en onzen stam in Suriname". Op de eenvoudige, maar overtuigende wijze, die steeds alles kenmerkt, wat door Dr. Z. wordt gesproken en geschreven, schetste hij den strijd, die onze taal in Suriname te voeren heeft tegen het neger-engelsch en wees hij er op, hoe het voor onzen stam van belang is, dat een ieder, waar hij dit ook maar kan, meewerkt om te zorgen, dat ze op den voorgrond blijft en algemeen de spreek- en schrijftaal worde van de gansche bevolking. Hij getuigde, dat veel Nederlanders in Suriname niet de blijken geven, dat zij zulks beseffen, en krachtig kwam hij op tegen het soms wel eens geuite begrip: dat Suriname eerst dan tot zijn recht zou komen, wanneer de tegenwoordige inheemsche bevolking, door eene andere, meer Nederlandsche zou vervangen zijn. Hij erkende, dat de tegenwoordige Surinamers vele ondeugden hebben, maar men moest daartegenover ook hunne deugden stellen en het zal bij ernstige samenwerking niet moeielijk zijn, er langzamerhand degelijke Nederlanders van te maken. Die algemeene samenwerking moet dan ook het wachtwoord zijn!

Niemand vroeg het woord om den heer Zaalberg te bestrijden, of hem inlichtingen te vragen, doch niet uit gemis aan belangstelling kwam dit voort, want het talrijk gehoor had met aandacht zitten luisteren en een applaus doen hooren, dat van instemming getuigde. Voor de meesten der aanwezigen was het echter misschien wel de eerste maal, dat zij iets intiems van Suriname hoorden.

De voorzitter der afdeeling, *Prof. Mr. W. van der Vlugt*, Lid van de Tweede Kamer voor Leiden, hield ten slotte eene redevoering over het „Algemeen Nederlandsch Verbond", waarin hij in de eerste plaats tot actie aanmaande. Zoo stelde hij o. a. ook voor: een comité te benoemen, dat — met het oog op de vele onjuistheden, die in het buitenland over onze koloniën worden meegedeeld, er eene grondige studie van zou maken om alle groote en kleine lasterpraatjes met degelijke bewijzen en aanhaling van feiten te weerleggen. In de geschiedenis van Transvaal was het gebleken, hoe verkeerd het is, den laster hooghartig en met schouderophalen voorbij te gaan, en door dit voorbeeld geleerd, was het zaak voor den Dietschen stam, om iederen smet, dien men er op wierp, dadelijk en voor goed uit te wisschen.

Onze lezers weten, hoe wij staan tegenover de aanmerkingen, die, als uitvloeisel van den geest des tijds, al meer en meer door schrijvers of zeggers van het eene volk op de koloniale handelingen van het andere worden gemaakt. Het was ons daarom een genoegen van Prof. v. d. V. te mogen vernemen, dat ook hij bedoelde, dat het te benoemen comité wel het uitwisschen der vlekken in de eerste plaats tot taak zou hebben, maar dat het evenzeer grondig zou moeten onderzoeken: of er in de aantijgingen wellicht ook eenige waarheid ligt, opdat het besef daarvan in eigen boezem tot verbetering van fouten zoude kunnen leiden.

Op die manier opgevat, zouden wij de instelling der bedoelde commissie voor het Algemeen Nederlandsch Verbond een groot voordeel achten. De kennis van Indische toestanden en de belangstelling daarin zouden er zeker door vermeerderen bij zeer velen, die zich thans van hetgeen in Groot-Nederland buiten Europa gebeurt in den regel weinig aantrekken.

Wij hebben van de weinige bekendheid van Indië bij ons volk op nieuw het bewijs gekregen op de tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid, die **Boeatan** tijdens het congres te Deventer heeft gehouden.

Onder de vele bezoekers, die ze tot onze groote voldoening heeft getrokken, was een groot aantal congresleden, zoowel Belgen als Nederlanders, maar ook voor de meeste van onze landgenooten was het eene openbaring, dat er zooveel schoons door die half wilde (?) Oostersche Nederlanders wordt gemaakt en dat uit het tentoongestelde de kunstsmaak en de intelligentie der makers zoo ontwijfelbaar blijkt. Het was wel een moeilijk, maar te gelijk een dankbaar werk voor de dames en heeren, die het geven van inlichtingen op zich hadden genomen.

Om een ieder in de gelegenheid te stellen, te komen zien en leeren, was de toegangsprijs zeer laag gesteld; menig handwerksman kwam dan ook een kijkje nemen. Met bewondering stonden zij niet alleen voor het fraaie batik- en weefwerk, maar ook het smeedwerk en de geciseleerde koperen voorwerpen trokken bijzonder de aandacht. Volgens de oorspronkelijke aankondiging zou tegelijk met het congres ook de tentoonstelling Donderdag gesloten worden, doch van verschillende kanten kwam eerst het verzoek om ze nog Vrijdag open te houden en daarna, om er — vooral met het oog op de scholen — ook den Zaterdag aan te knoopen. De meerdere kosten en inspanning hieraan verbonden werden ruimschoots beloond. De tentoonstelling is een volkomen succes geweest! Zelfs op de Vrijdagmarkt vroegen de buitenlui elkaar: of ze die mooie tentoonstelling van Boeatan al waren gaan zien? Zaterdags kwam de schooljeugd met drommen tegelijk.

Het is bovenal het streven van „Oost en West" en ook van Boeatan, om bij voordrachten en tentoonstellingen in de eerste plaats aan het opkomend geslacht te denken. Hoe dit gedaan wordt, blijkt het best uit hetgeen wij uit een der Deventerbladen hier overnemen:

„Eén ding moet ons van 't hart: we kwamen toevallig onder 't gehoor van een jonge dame, die den schoolkinderen van alles over het tentoongestelde vertelde, op zulk een prettige, aangename wijze, dat 't voor die kleintjes werkelijk een ontspanning was naar haar te luisteren. En toen dachten we zoo bij ons zelf: of 't nu onmogelijk was de kinderen dit alles op school te vertellen? Aardrijkskunde op de lagere school moet ontwikkelend werken en vele onderwijzers maken van hunne geographie-lessen een dorre opsomming van plaatsen en landen, die hun leerlingen toch weer vergeten. Maar dergelijke dingen vergeten ze niet, en als ze er al iets van vergeten, dan hebben de lessen toch een diepen indruk nagelaten.

Ons verbaasde eenigszins het feit: dat de kinderen van dit alles nog niets gehoord hadden".

Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd, zouden wij op dit laatste kunnen antwoorden. Hebben de vertoogen van „Oost en West" indruk gemaakt op den Minister van Binnenlandsche Zaken, dan komt ook in ons aardrijkskundig onderwijs spoedig verbetering.

In het geheel werd de tentoonstelling te Deventer bezocht door 1379 personen, waaronder 800 betalenden.

Tot een bedrag van ± f 250 werd verkocht of nabesteld, zoodat ze ook uit een financieel oogpunt eene bate voor Boeatan opleverde.

Aan de Vereeniging „Oost en West" bracht ze vele nieuwe donateurs en leden, die toegetreden zijn na het aanschouwen en begrijpen van dit deel van haren nuttigen arbeid.

Wij danken dit succes in de eerste plaats aan het initiatief onzer presidente en tweedens, in niet mindere mate, aan de krachtige hulp, die zij mocht ondervinden van ons correspondeerend lid te Deventer, den oud-kapitein-luitenant ter zee *J. W. Doyer* en aan de dames, leden onzer kunstnijverheidscommissie, *H. W. van Baak* en *J. G. Tromp*, die van uit den Haag naar Deventer gingen om voor het uitstallen zorg te dragen en, geholpen door een paar Deventersche leden, aan de bezoekers inlichtingen te geven.

Bij het binnentreden der Odéon-zaal waren wij dadelijk vol bewondering over de smaakvolle en doelmatige tentoonstelling. Ook uit de stad zelve hadden een twaalftal eigenaars zeer fraaie voorwerpen tot opluistering afgestaan en een hunner, de controleur BB. met verlof L. C. Westenenk, hielp trouw bij alles. De schilder Nieuwenkamp, zooals onze lezers weten, kort geleden van zijne reis uit Indië terug, bracht vooral fraaie weefsels van Bali. In 't kort, de samenwerking was algemeen en ook de plaatselijke pers verleende door publicatie en waardeerende artikelen hare zeer op prijs gestelde hulp.

Het *Deventer Dagblad* gaf in zijne nummers van 30 en 31 Augustus eene uitgebreide beschrijving, die wij echter niet overnemen, omdat onze lezers uit de eigen aankondigingen van Boeatan, reeds genoeg weten, wat wij te Deventer zooal hebben kunnen tentoonstellen.

Waar wij ten slotte aan allen, die meewerkten, onzen oprechten dank betuigen, maken wij hier de opmerking: dat ook voor „Oost en West" geldt, wat Prof. Mr. *Van der Vlugt* zoo goed deed uitkomen bij zijne rede over het Algemeen Nederlandsch Verbond: *Slechts door actie komt men tot vooruitgang.* Dit zij met het voorbeeld van Deventer voor oogen en voor zooverre dit noodig is, onzen Afdeelingen, onzen correspondenten en onzen leden, in gemoede, herinnerd!

Week-Overzicht.

Over gebrek aan stof, hebben we ditmaal zeker niet te klagen; het Deventersch Congres met zijn, ook voor de verbreiding onzer taal in de koloniën gewichtig besluit, om in den vervolge de samenstelling van het programma aan het Algemeen Nederlandsch verbond over te laten, zoodat meerdere opwekking tot handelen van volgende Congressen zal kunnen uitgaan; Boeatan's Tentoonstelling te Deventer; en de laatste dagen, door generaal van Heutsz in patria doorgebracht, het afscheidswoord, dat onze minister van koloniën bij den door dezen aan den vertrekkende, aangeboden feestmaaltijd, den nieuwen gouverneur-generaal meêgaf op zijn moeilijken weg; de belangstelling door den heer van Heutsz voor het werk onzer Vereeniging en van Boeatan aan den dag gelegd, dat alles zou voldoende wezen om de kolommen, voor ons overzicht bestemd, te vullen, ware het niet, dat al die onderwerpen reeds hiervoren werden besproken, zoodat ons nu slechts rest om op 't afgemaaide veld zoo'n beetje aren te gaan lezen.

Daar hebben we dan in b. v. in de afgeloopen week de gebruikelijke lange lijst van onderscheidingen gehad, die telken jare bij gelegenheid van den verjaardag onzer beminde Vorstin over tal van gelukkigen in den lande worden uitgestort.

Wanneer we nu b.v. met genoegen constateeren de onderscheiding, den gouverneur van Suriname, met het commandeurskruis van den Leeuw te beurt gevallen, en nog bij vele andere gevallen met dien orde-regen over Oost- en West-Indië met voldoening zouden kunnen verwijlen, dan geloove men toch niet, dat wij ook maar in eenig opzicht zouden twijfelen aan de verdiensten van een der vele bevoorrechten. Allen hebben de hun verleende onderscheiding natuurlijk dubbel en dwars verdiend, en velen zullen ook nu weer de teleurgestelden zijn geweest. Wat ons 'n beetje teleurstelde, is de karige wijze, waarop ook thans weêr de inlandsche hoogere ambtenaren en hoofden in onze Oost werden bedeeld. Een Leeuwtje en drie Oranje-Nassautjes, dat is voorwaar niet veel, om er den goeden geest in te houden of te brengen. We gaan volstrekt niet meê met den Indischen Penkrasser, waar deze in een zijner epistels de regeering den raad meende te moeten geven, om op den 31en Augustus jl. met kwistige hand de nederlandsche orde-teekenen op Java rond te strooien. Maar ons dunkt, dat met inachtneming van den eisch, om ten minste voor wat de koloniën betreft de waarden onzer orden hoog te houden, dat vooral in het stadium, waarin we in de Oost verkeeren, 'n vrijgeviger hand dan die van heden meer goed zou hebben gedaan tot aansporing der goede krachten, tot opwekking van die nog sluimeren, doch reeds teekenen van leven gaven in de hoogere kringen der inlandsche maatschappij, en zonder wier hulp en medewerking de regeneratie onzer groote aziatische kolonie en hare bewoners 'n onbegonnen werk zou blijken.

Den 4en dezer is volgens bericht uit Batavia aan de *Nieuwe Rott. Cour.* eene excursie uit Medan naar de onafhankelijke Bataklanden aangevangen. Men heeft blijkbaar ingezien dat het werk der pacificatie van Noord-Sumatra niet alleen van Atjeh moet uitgaan, maar dat hiertoe de samenwerking wordt vereischt van de, daaraan grenzende gewesten, ten einde te voorkomen bv. dat het, door van Daalen in de Gajoe- en Alas-landen gebroken verzet zich opnieuw zou kunnen organiseeren en gevoed worden uit het Batak-complex, dat onze souvereiniteit nog niet erkent.

Zooals het Rotterdamsch orgaan terecht aanduidt, zal nu ook van Sumatra's Westkust en wel van Taroetoeng uit de actie moeten beginnen, welke, laat ons hopen op minder bloedige wijze, een even groot succes behalen moge als der colonne van Daalen ten deel viel. Afgaande evenwel op de ondervinding bij vroegere excursiën in die streken opgedaan, gelooven wij dat de troepen van Sumatra's Oost- en Westkust van de zijde der Bataks niet zulk 'n ernstig verzet zullen hebben te duchten, als de colonne van Daalen in de Gajoe- en Alaslanden ondervond.

Met genoegen lazen wij 'n berichtje in de bladen, volgens hetwelk 't den heer A. M. Verkerk te Haarlem gelukken mocht, om voor de veertien indische jongens, die aan de Kweekschool voor zeevaart te Leiden worden opgeleid, gedurende de vacantie een tehuis buiten de inrichting te verschaffen,

Den indischen ouders, die hun jongens zoo ver van huis moesten zien gaan, zal deze daad van gastvrijheid geen geringe verlichting der zorg om hun kinderen hebben bereid.

Aan het *Nieuws van den Dag* ontleenen wij het bericht, dat generaal-majoor jhr. van der Wijck bestemd zou wezen, om ten volgenden jare het leger-commando over te nemen van luitenant-generaal Boetje, die dan twee jaren zijne hooge functiën zal hebben bekleed.

Zooals men zich herinneren zal, was 't de nieuwe gouverneur-generaal, toenmaals gouverneur van Atjeh, van Heutsz, die bij de benoeming van generaal Boetje tot legercommandant den heer van der Wijck wist te bewegen af te zien van zijne pensioensplannen. De aanwijzing, nu onlangs weêr, van den heer van der Wijck om generaal van Heutsz voorloopig tijdelijk in Atjeh te vervangen, wees er op dat laatstgenoemde in den heer v. d. W. iemand zag, die in zijn geest zou willen en weten te handelen. Niets natuurlijker dus dan dat de gouverneur-generaal van Heutsz het opperbevel van het leger volgaarne aan handen zou zien toevertrouwd, die de door hem gestichte school tot haar recht zullen weten te brengen, en te gelegener tijd dienovereenkomstig zal adviseeren.

De, bij deze combinatie te berde gebrachte, ten volgenden jare te verwachten benoeming van den heer van Daalen tot gouverneur van Atjeh, is reeds lang genoeg voorzien om daarbij nu nog te verwijlen, tenzij voor deze enkele opmerking, dat indien het politiek succes van zijn laatsten schitterenden tocht evenredig mocht blijken aan dat, op militair gebied behaald, het atjehsch bestuur aan geen betere handen zou kunnen worden toevertrouwd, nu de groote meester voor een hoogere taak werd weggeroepen van zijn post.

Naar de *N. R. Ct.* vernam, zal gouverneur-generaal van Heutsz zijn aandacht wijden aan een reorganisatie van het, tot zoovele klachten aanleiding gevend, zeer achterlijke post- en telegraafwezen. De gouverneur-generaal deed aan den heer Beelenkamp, commies der posterijen te Gorinchem weten, dat hij in de gelegenheid hoopte te komen een nuttig gebruik te kunnen maken van de indertijd door dien heer in de *Indische Gids* geschreven artikelen over dien tak van dienst.

Uit de pers. Waterkracht op Java; Boni; Opleiding van indische ambtenaren, *Alg. Hbl.* van 1 en 2 dezer. Drie doode letters. *Amsterdammer* van 4 dezer.

Naar aanleiding van een, van den heer T. Graham Gribble, vertegenwoordiger van het, te Londen gevestigde „Java-syndicaat", ontvangen mededeeling betreffende een onderzoek naar de mogelijkheid om waterkracht te gebruiken als drijfkracht voor electrische tractie en verlichting te Soerabaja, Semarang en andere steden, waarvoor het Syndicaat de, op naam van Mr. J. Schoutendorp ingeschreven concessiën heeft verkregen, teekent het *Hbl.* het volgende aan.

„Ten aanzien van één punt echter kunnen wij de opmerking niet weerhouden dat onzes inziens het nuttig aanwenden van de waterkracht op Java een dier takken van industrie is, waarvan de controle het allerminst in handen van vreemdelingen behoort gelaten te worden. Geschillen over waterrechten zijn ten allen tijde en in alle landen een vruchtbare bron van moeielijkheden geweest."

Omtrent Boni, dat in den laatsten tijd weer veel van zich doet spreken, scheef het *Hbl.* o. a. het volgende;

„Het is reeds geruimen tijd geleden dat ons uit Indië geschreven werd: „onze verhouding tot Boni is zeer gespannen. De leenvorst houdt zich ondanks alle vermaningen en waarschuwingen niet aan het contract, en — aan alle lankmoedigheid zal eenmaal een einde moeten komen! — het laat zich aanzien dat hij zal moeten worden gedwongen zijne verplichtingen beter na te komen. Eene militaire expeditie dus in 't vooruitzicht."

Moeten wij weder, als in 1859 en 1860, geld en bloed offeren om voorloopig onze suprematie erkend te zien, met juist dezelfde kans dat na eenige jaren dezelfde historie zich herhaalt?

Het is mogelijk, dat de vorst van Boni ons thans dwingt, de in 1860 begane fout te herstellen. Maar dan moge ook gezorgd worden dat voor de toekomst volledige waarborgen verkregen worden.... en ook, dat Boni betaalt wat het ons kost. Het gevolg van „politiek zonder perspectief" op Celebes is nog steeds geweest dat het gewest een lastpost was, — daaraan moet toch eenmaal een einde komen. Als er nu eene expeditie naar Boni moet gezonden worden, dan moet dat ook de laatste zijn, en moeten wij daar zoodanige stelling innemen dat Boni, zoo in staatkundige als ook in fiscalen zin, geheel aan ons onderworpen is."

Wat de opleiding van indische ambtenaren aangaat, schreef het blad met veel genoegen de eenparige verklaring der commissie, die onlangs het groot-ambtenaarsexamen afnam, te hebben gelezen: „dat de studie voor dit examenprogramma door candidaten met de voorbereiding van deze studenten niet behoorlijk in twee jaar kan geschieden, maar drie jaar behoeft."

Ruim een jaar geleden heeft het blad hetzelfde beweerd. Het voegt daar nu nog aan toe: „wanneer de jonge lieden ook eens wat, in den goeden zin van het woord *student* zijn, zullen zij na afloop hunner studiën bruikbaarder leden zijn van de maatschappij en, waar het hier op aankomt, bruikbaarder ambtenaren, betere vertegenwoordigers van het gezag.

Geen „schooljongens" maar „mannen" hebben wij in Indie noodig.

Een jaar langer verblijf aan de Universiteit, zonder uitbreiding van leerstof, zal daarvoor nuttig zijn. Wij hopen dus, dat het eenparig advies der examencommissie bij de Regeering instemming vinden zal."

In de *Amsterdammer* wordt in een tweetal artikelen, waarvan het laatste waarschijnlijk in het aanstaand nummer zal verschijnen, het decentralisatie-plan van den heer van der Wijck afgetuigd. Het eerste artikel in de *Groene* van 4 dezer dient als inleiding om alvast stemming te maken. Het „vorstelijk salaris" van den regeeringscommissaris ontbreekt daarbij natuurlijk niet. Zijn rapport heet een „kostelijk stuk". Nu weten we genoeg, ook zonder de *Groene* van 11 dezer of later.

Decentralisatie.

In ons vorig nummer hebben wij, ter wille onzer lezers, een uittreksel overgenomen, door een der Bataviasche bladen uit den „Leiddraad voor de samen- „stelling van een plan tot decentralisatie der burger- „lijke openbare werken" saamgesteld door den regeeringscommissaris Jhr. O. van der Wijck en door dezen aan een deel der O.-Indische pers toegezonden.

Wij hebben bij dat stuk toen geen opmerkingen gevoegd, omdat wij van meet af de decentralisatie, zooals ze ten slotte door onze wetgevers was opgevat, van weinig beduidenis achtten, vooral tegenover de groote economische vraagstukken, waarvan de spoedige en degelijke oplossing, destijds reeds aan de orde had moeten zijn en thans nog altijd aan de orde komen moet.

Wij stonden tegenover de ontworpen decentralisatiewet nagenoeg op denzelfden voet, als later tegenover de voorgestelde oprichting van een afzonderlijk departement van landbouw. Wij achtten de beginselen, die tot beide maatregelen leidden, goed en hadden geen bedenking tegen de uitvoering, omdat wij meenden, dat deze weinig zou kosten en toch wel eenige verbetering kon brengen. —

Wij hielden ons, toen wij onze kritiek op den leiddraad achterwege lieten, daarenboven overtuigd, dat opmerkingen van wege de Indische bladen niet zouden achterwege blijven en hadden hierin goed gezien. Als een staaltje der gevoelens in Indië, drukken wij hieronder het een en ander af uit het *Soerab. Handelsblad*:

„Aan een paar Bataviasche bladen, die zich schijnen te mogen verheugen in de blakende gunst van den apostel voor de decentralisatie, is toegezonden een „Leiddraad voor de samenstelling van een plan tot decentralisatie der burgerlijke openbare werken". Hoe groot en zwaar deze decentralisatie-bijbel is, weten wij niet, want hij is onzen neus voorbijgegaan; maar de *Javabode* spreekt van een „lijvig stuk" en te oordeelen naar wat het *Bataviaasch Nieuwsblad*, dat de hoofdstukken laat afdrukken, zijn geduldige lezers voorzet, is het een eerbiedwaardige uiting van schrijf- en verwateringsvermogen. Wij hadden willen zeggen: peutervermogen, maar als onparlementair, vooral tegenover een zoo groot man als Jhr. O. van der Wijck, houden wij dit woord in de pen.

J. Chailley-Bert, die een grondige kennis heeft van Java en onze bestuurs-inrichting, bovendien beschikt over een scherpen blik, maakt in zijn „Java" de opmerkingen:

„Java wordt te veel bestuurd. Het Hollandsche bestuur heeft alles willen bewaken en regelen: publieke en private zaken; aangelegenheden van Inlanders en Europeanen en vreemde Oosterlingen; niets kan verricht worden, of het bestuur heeft er den neus in te steken. — De Europeesche ambtenaren verongelukken in de détails; deze omgeven hen van alle kanten, en noch hun opleiding, noch de opvatting die zij van hun taak mogen vormen, stellen hen in staat een middel te vinden tegen dezen overstelpenden vloed. — En de particulieren komen in opstand tegen een bemoeizucht, die het werk belemmert en een centralisatie, die de afdoening van zaken vertraagt".

Dat verongelukken in détails is eene schoone zaak, die wij ook thans weder mogen aanschouwen. De bestuursdecentralisatie is toegezegd. Wij vernemen, dat de gemeenteraden er het eerst zullen komen, daarna de „afdeelings-raden" en vervolgens de gewestelijke raden. Het zal blijken, dat die afdeelingsraden ondingen zijn, maar dit en passant. De zaak is, dat wij gemeenteraden zullen krijgen. Jubelt, o zonen en dochteren van Batavia, Soerabaia, Semarang, Meester-Cornelis, Bandoeng, Buitenzorg, Soerakarta, Djokjakarta en Soekaboemi, jubelt en verkwikt u aan bataillons- en dangsoemuziek en aan den parelden schuimwijn! Gij zult u zelf mogen zijn . . . .

O neen, daar vergissen wij ons. Dat komt er van, als men aan champagne denkt. Bedenkt, o zonen en dochteren, broederen en zusteren, gij zult u zelf mogen zijn zonder u zelf te mogen zijn!

Men zal ons verwijten, dat wij in raadselen spreken. O neen, dat doen wij niet. De heer commissaris voor de decentralisatie is er de schuld van. Zijn leiddraad op leiddraad zal namelijk ten gevolge hebben, dat wij als geduldige kinderen aan den leiband zullen hebben te loopen . . ..

Het spijt ons, dat wij niet kunnen vertellen, hoeveel kilogrammen Jhr. O. Van der Wijcks leiddraad weegt. Met kilogrammen is men in deze quaestie veel welsprekender dan met bladzijden. Laat ons er een slag naar slaan: wij zullen circa vier kilogram voorschriften hebben op te volgen!

Vier kilogram voorschriften.

Tot in de aller-, allerfijnste détails wordt door den grooten Van der Wijck aangegeven, waar wij onzen burgerlijken neus in zullen mogen steken en waarin niet. Er wordt in de vier kilogram niets vergeten. De boodschappers in dienst van de algemeene brandspuitmeesters worden nauwgezet vermeld. Ook de „pakhuizen voor opslag van aan particulieren behoorend buskruit" hebben de aandacht van den grooten decentralisator. En het doorspoelen van artesische putten ontgaat hem niet! O roerende zorg! O treffende waakzaamheid! Juicht o zonen en dochteren, enzoovoort, enzoovoort.

Neen neen, Chailley-Bert sloeg de plank mis. Hij doorgrondde de oudvaderlandsche deugden niet. Hij was niet ontvankelijk voor de bekoring, uitgaande van een groot hervormer, die zijn zorgen wijdt aan de pakhuizen voor opslag van aan particulieren behoorend buskruit en aan het doorspoelen van artesische putten en aan de boodschappers van de algemeene brandspuitmeesters en honderden zulke gewichtige dingen meer!

En dan zijn er menschen, die den commissaris, voor de inventarisatie, pardon decentralisatie, zijn traktement niet gunnen. Wat beteekent een half millioen in vergelijking met zulke onvergelijkelijke diensten, „den lande bewezen?"

En ook zijn er menschen die ongeduldig worden. Houdt u rustig, lieve broederen en zusteren. Hier te Soerabaja zullen wij al in 1906 gemeenteraadje mogen spelen. Nog slechts twee jaren geduld. Oefent u inmiddels in het „uitoefenen van het kiesrecht", zooals het parlementair heet. Of liever: doet dat maar niet. Want daar schiet ons te binnen, dat de eerste gemeenteraad zal springen uit het brein van den gouverneur-generaal. Zingt dus liever: „Wij leven vrij, wij leven blij op Neerlands dierbren grond".

Zij wordt interessant, die decentralisatie-inventarisatie-specificatie. Jammer, dat Van Dedem dood is, gij weet wel, de vroegere minister van koloniën. Dit is een van de weinige ministers op het Plein geweest, die iets van decentralisatie begrepen hebben.

Maar Van Dedem was in Britsch-Indië geweest. Hij had den invloed ondergaan van de breede opvatting, van het „Go ahead" der Britsche bestuurders ginds, mannen, die niet praten, maar handelen; die niet reglementeeren tot op één duizendste cent nauwkeurig, maar zeggen: „Hier heb jullui wat nieuws! Pakt aan! Als het in de praktijk niet deugt, well, dan veranderen wij het eventjes."

Als wij jhr. O. van der Wijck, onzen decentralisator, daar eens heen zonden, op zijn volle salaris, met een extra daggeld van veertig gulden? Of, als Calcutta wat ver is ... en wat ongezond, naar Manilla?

Ja, dat zou niet kwaad zijn. Van der Wijck naar Manilla, dat moet de leus worden! Daar werd in den jare ons Heeren 1899 door Mac Kinley een commissie heengezonden bestaande uit vijf menschen, met William Taft aan het hoofd. Deze vijf heeren zijn er drie jaren geweest. In dien tijd hebben zij voor het burgerlijk bestuur den grondslag gelegd, departementen gesticht, civiele en crimineele wetten gemaakt, de financiën geregeld, het militair beheer ingericht, de gezondheidsdienst verzorgd, openbare inrichtingen in het leven geroepen. In drie jaren tijd. Is het voor onze decentralisatie-man niet om de handen ineen te slaan!

Oost-Indische berichten.

Djambi. Nadat alle nog voortvluchtige hoofden, w. de beruchte Kedemang Bakar van Soengei Bengkal en vloedrijke Temenggoeng Achmad van Teloek Rendah, mede Soewaners van doesoens benedenstrooms Moeara Te[illegible] zich hadden gemeld, onderwierp zich door hun bemiddeling te Teloek Bendah bij den controleur van Boven-Bat[illegible] Hari Pangerin Adi Koesoemo, zoon van wijlen Soeltan Taha, diens zoon Raden Achmad Pangeran Mat Tahir, Raden Brahim, Raden Boeroek, Raden Karto en Raden Ali, zoons van wijlen Pangeran Dipo, diens weduwe, dochter en kleinzoon Raden Mat Ripin. Tot den 26en Juli werden door hen ingeleverd vier achterlaadgeweren, voorladers, een donderbus en veel munitie.

Inlanders op de europeesche school. [illegible] *het Onderwijs* ontleenen wij het een en ander om[illegible] klachten, die nog al eens voorkomen over het niet toelaten van inlandsche jongens en meisjes op de europeesche school; bij dozijnen worden ze afgewezen, onder voorwendsel dat er geen plaats is. Op één school zijn niet minder dan *veertig* jongens afgewezen.

Door den directeur van O. E. en N. is een circulaire gericht aan de hoofden van gewestelijk bestuur, welk schrijven is doorgezonden naar de „Commissie van Toelichting".

Uit door schrijver genomen informatiën bij eenige hoofden van scholen, bleek dat er werkelijk zooveel inlanders plaatsing verzocht hadden en, wanneer plaatsing geweigerd moest worden, was dit meestal om de gebrekkige kennis van het nederlandsch, maar soms ook omdat er te weinig plaats was.

De toestand is op 't oogenblik kritiek, zegt schrijver.

De regeering wil inlanders in de gelegenheid stellen de europeesche school te bezoeken, maar wanneer aan alle aanvragen voldaan wordt, moet zulks volgens vele onderwijzers, hoogst schadelijk zijn voor de europeesche kinderen, omdat nu eenmaal de kleine inlanders niet voldoende Hollandsch kennen.

Worden de inlanders geweigerd, dan vragen de ouders zich af, waartoe het dient, dat de toegang tot de europeesche school hun uit een geldelijk oogpunt gemakkelijk gemaakt wordt, als hun kinderen toch niet toegelaten worden. De regeering verleent aan inlandsche kinderen wel toegang tot de lagere school, maar door gebrek aan voorbereidend onderwijs zijn deze niet geschikt om het onderwijs te volgen. En de onderwijzers mogen niet anders doen dan *weigeren*, willen zij niet ten zeerste de belangen der europeesche kinderen benadeelen.

Plaatsgebrek is spoedig en met geringe kosten te helpen, maar te geringe kennis van het nederlandsch is moeilijker goed te maken. Men had van onderen op moeten beginnen.

Bureau voor chineesche zaken. In het [illegible] *overzicht* van het *Soer. Hbl.* lezen wij dat bij de regeering plannen in bewerking zijn, om te Soerabaja, Semarang en Padang bureaux voor chineesche zaken opterichten, met in die plaatsen gevestigde, ambtenaren voor chineesche zaken aan het hoofd. Deze bureaux zullen worden ingericht in den geest van die in de Straits Settlements, waar ze „proctectorates" heeten. Mettertijd zullen dan registers van den burgelijken stand voor de Chineezen worden aangelegd en passen worden uitgereikt enz.

Het blad juicht dezen maatregel ten zeerste toe. Tegenwoordig zijn het in hoofdzaak de hoofden van plaatselijk bestuur, die zich met de aangelegenheden der Chineezen, met name die der immigranten, hebben te occupeeren en hebben te beslissen over het uitreiken van kaarten voor voorloopige en later definitieve toelating.

Een tocht door centraal-Borneo. Het *Bat.* [illegible] publiceerde een verslag van den controleur Van Walchren over deze expeditie naar de Apo-Kajans, die in Nov. [illegible] vertrok.

Zij had met groote moeilijkheden te kampen en geweldige ontberingen, doch het doel der expeditie werd bereikt. De Apo-Kajans verzochten namelijk onder rechtstreeksch bestuur te worden geplaatst, boden geschenken aan en beloofden het koppensnellen zooveel mogelijk te zullen tegengaan.

Eigenaardige toestanden. Het *Nieuws van den Dag voor Ned.-Indië* bericht dat den 23n Juli twaalf inlanders met een politie-oppasser van den demang van Tangerang een inval in de woning van een Chinees in Tangerang deden. De bewoner werd doodgeschoten en voor een waarde van 2000 gulden buit gemaakt.

De politie-oppasser werd gearresteerd.

Een onaangenaam staartje van de djati-geschiedenis. Het *N. v. d. Dag voor N.-I.* deelt mede dat de Algemeene Rekenkamer zich niet kan vereenigen met de djatikwestie, w. i. indertijd de thans gepensioneerde hoofdinspecteur van cultures van Lawick werd betrokken. Vermoedelijk zal zij het nadeelig verschil, veroorzaakt door de onderhandsche aanbesteding, op het pensioen van den heer van Lawick verhalen.

De inspecteur Hoetink. Als inspecteur voor den arbeid ontvangt Hoetink een traktement van 1200 gulden. Hij wordt rechtstreeks ondergeschikt aan den directeur van binnenlandsch bestuur, waardoor eventueele bemoeiing van zijn werk door den resident van Sumatra's Oostkust is uitgesloten.

Zijn werkkring omvat speciaal Deli, waarvoor, [illegible] bekend, nog twee adjunct-inspecteurs zullen worden aangesteld. Hun instructie luidt, dat de inspecteerende ambtenaren belast worden met het rechtstreeksch toezicht op de uitvoering der werkcontracten en geregeld de ondernemingen moeten bezoeken, controle uitoefenen op de heerschende toestanden en eventueele klachten van werkgevers en werknemers moeten ontvangen, zoo schrijft men in het *Soer. Hbl.*

Inlandsche artsen. Er is ingesteld een commissie, die te Batavia zal bijeenkomen ter beantwoording van de vraag, aan welke voorwaarden met betrekking tot de kennis van verschillende vakken der medische wetenschap en vaardigheid de kweekelingen der opleidingsschool voor inlandsche artsen bij het afleggen van het eindexamen moeten voldoen, om de hun op te dragen taak van inlandschen arts naar billijke eischen te kunnen vervullen.

Benoemd is tot voorzitter dier commisse de inspecteur van den geneeskundigen dienst; tot lid, de directeur van het geneeskundig laboratorium De Haan, de leeraar aan den cursus voor tropische ziekten Kiewit da Jonge, de zendelingarts van Modjowarno Bervoets en de geneesheer van Kediri Van Buuren.

Een excursie op Ceram. Uit Ambon werd aan *het Soer. Hbld.* bericht dat den 20en Juli een detachement sterk 30 manschappen aan boord van het gouv. stoomschip

„Arend" embarkeerde, met bestemming naar Piroe (West-Ceram.)

Het doel der reis was den militairen commandant, tevens civiel gezaghebber te Piroe, behulpzaam te zijn bij eene excursie naar de Alfoersche bergnegorij, genaamd Hoenitetoe. (Westkust van Ceram). De aanleiding tot dezen tocht is, naar verteld wordt, de volgende:

De beruchte Alfoeren van Hoenitetoe (koppensnellers) hebben van een der ons onderhoorige strandnegorijen, als belooning voor de voor dezen bewezen diensten, geëischt vijftien repeteergeweren en een zeer groot aantal borden. Natuurlijk kon de negorij aan dezen ongehoorden eisch niet voldoen en zocht bescherming bij het bestuur.

Toen de pogingen van den civielen gezaghebber, om die zaak in der minne te schikken, mislukten en de radja van de bovengenoemde negorij aan de herhaalde oproeping van het bestuur geen gevolg had gegeven, terwijl er van de zijde van de Alfoeren teekenen van vijandschap werden bespeurd, (getuige het stellen van springlansen en het planten van randjoes langs de terreinen door die Alfoeren) besloot de bedoelde officier bij dien radja een bezoek te gaan brengen.

De cultuur der malariaparasieten gevonden. Het *Soer. Hbld.* dankt den heer Dr. A. Ellinger te Tegal ten zeerste voor zijne aan dat blad gedane hoogst belangrijke mededeelingen, omtrent de door hem gevonden en bevestigde malaria-theorie, mededeelingen, zegt dat blad, van zóó revolutionairen aard en tevens zóó onloochenbaar door proeven bevestigd, dat weldra Dr. Ellinger's naam in één adem zal genoemd worden met die van professor Koch, Ross, Manson, Golgi en dergelijke mannen, die de huidige malaria-theorie hebben opgebouwd en pogen te demonstreeren. Aanvankelijk was het blad jegens die theorie eenigszins sceptisch gestemd, omdat het niet voetstoots kon aannemen, dat theoriën, waarop geleerden als prof. Koch het zegel hadden gedrukt, zoo maar konden worden aangetast; na lezing echter van Dr. Ellinger's uiteenzetting, is zijn leekentwijfel verkeerd in een vast geloof in zijn ontdekking en meent het blad te mogen voorspellen, dat Dr. Ellinger op wetenschappelijk gebied een revolutie heeft ingeleid.

Indigo. In de indigo komt volstrekt geen verbetering; er is zeer weinig vraag en dan nog tot ongekend lage prijzen. De ziekte (het ineenschrompelen en zwart worden der bladeren), die zich in den vorigen oogst vooral bij den tweeden en derden snit der Guatemala-indigo openbaarde, vertoont zich nu weder bij de jonge plantjes, zoodat van deze soort indigo dit jaar weder weinig zal terecht komen.

Veel Guatemala is evenwel thans niet uitgeplant en die het hebben gedaan, laten, wijl het nu nog tijd is, deze uittrekken en door Natal-indigo vervangen. Deze laatste soort staat, blijkens *Mataram* goed.

De Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden hield 30 Juli haar jaarlijksche vergadering. In het door den voorzitter uitgebrachte jaarverslag werd de opening der nieuwe inrichtingen herdacht, die uitstekend voldoen. Er werd voorts in het verslag sterk op aangedrongen blinde kinderen op te sporen en voor hun opvoeding aan het instituut af te staan.

Er zijn thans 9 leerlingen. Ook de werkinrichting heeft het eerste jaar goed voldaan; thans werken daar 17 blinde inlanders. De financieele toestand is niet ongunstig.

De vergadering werd gesloten met een openbare les, waarbij de leerlingen blijk gaven van groote bevattelijkheid en algemeene kennis.

Een school voor inlandsche meisjes. Op het voorbeeld van mevrouw Bakhuijzen van den Brink heeft zich, blijkens het *Bat. Nbl.*, een dames-comité gevormd, dat den volgenden oproep rondzond: Nu wij toch in het teeken staan, den inlander onze begrippen van kundigheden te helpen bijbrengen, opdat zij in het meer en meer door Europeanen overheerschende leven niet blijven stilstaan bij het oude, voor hen zoo gemakkelijk bestaan, doch mede kunnen gaan in het rusteloos en zenuwachtig leven, waarin ook zij in de toekomst zouden moeten mededoen, willen zij niet geheel ten onder gaan, zoo zou de oprichting van een school voor inlandsche meisjes zeker zeer aan te bevelen zijn.

Voor het inlandsche meisje zou een school om haar te leeren naaien, haken, borduren, batikken, zeker van groot nut zijn en voor zichzelf en voor haar meesteresse een uitkomst zijn.

De bedoeling is, het inlandsche meisje geheel inlandsch te laten en haar alleen de europeesche begrippen van orde, netheid op uiterlijk en doen en laten te leeren, handigheden, waardoor zij steeds, hetzij in de dessa, hetzij als baboe, naaister, of kokkin, practisch-behoorlijk op de hoogte van haar taak zal zijn.

De dames van Batavia en allen, die deze onder de oogen krijgen, zullen zeker wel belangstelling willen toonen in dit streven.

Thans, zooals het steeds gaat met de oprichting van het een en ander, dat nuttig blijkt te zijn, ontbreken de fondsen geheel, algemeene belangstelling is dus ten zeerste gewenscht.

De bedoeling is in algemeene trekken (daar de zaak nog geheel niet is vastgesteld) met een of twee dergelijke scholen te beginnen, de uitgaven tot een minimum te beperken: Het bekostigen van een indische dame, die de meisjes in de bovengemelde huiselijke handigheden moet onderwijzen; de betaling der batikster, (inlandsche vrouw) huur van het lokaal of oprichten van een flinke loods als schoolgebouw.

Meende men eerst ten minste in het begin, de meisjes kosteloos les te laten geven, in de practijk zal dit niet kunnen worden volgehouden, de meisjes moeten dus schoolgeld betalen f 0.50 of f 0.25 per maand, de schooltijden waren te stellen van 8 tot 12 uur, bijv. 3 dagen les in het naaien enz., 3 dagen batikken, 3 dagen koken.

Wij stellen de dames en heeren voor, van hun belangstelling te doen blijken, door maandelijksche contributies van f 1 t/m f 3, ook mindere bedragen zijn welkom.

Uit de contribuanten zal een commissie van toezicht moeten worden samengesteld, w. o. een thesaurierster en een secretarisse.

Dankbaar zullen worden aanvaard: giften in geld, garen, band, naalden, of andere voorwerpen, zooals naaimachines, scharen, chitsen, wit katoen, vol mooi wit katoen om te batikken, was, batikbenoodigdheden, keukengerei, enz. enz. om het begin der zaak gemakkelijk te maken, terwijl we hopen dat de algemeene contributies ons in staat zullen stellen niet slechts tijdelijk werkzaam te zijn, doch de school of scholen een voortdurend bestaan te verzekeren.

Het koken zal het lastigst zijn. Door de commissie van toezicht zal hierin het noodige moeten worden vastgesteld, bijv. het verkoopen der gereedgemaakte spijzen, te beginnen met inlandsche gerechten, gebakken enz. die door de bemoeienis der lesgevende dames zouden moeten worden van de hand gedaan.

Goesti Arsad, van wien wij vroeger reeds mededeelden, dat hem met zijn vijf volgelingen een onderstand van f 300 's maands is toegelegd, is Buitenzorg als verblijfplaats aangewezen.

Drijfrijst. Uit Ambarawa wordt aan *de Loc.* geschreven, dat de daar in de rawa Pening door den controleur genomen proef met het planten van drijfrijst in zoover goede resultaten heeft opgeleverd, dat ze met kans op goeden uitslag in den a.s. westmoesson zal worden hervat. De gebezigde bibit is van Siam afkomstig, waarschijnlijk door tusschenkomst van den daar vertoevenden ingenieur Homan van der Heide ontvangen.

De rawa Pening heeft oevers, die telkens bij den minsten regen overstroomd worden, de gewone javaansche padie, door de bevolking geplant, kan daar niet best tegen.

De drijfrijst daarentegen groeit in 't water voort alsof dit haar element is. Schrijver heeft die padie in 't water gezien, ze lag er als 't ware boven op; de stengels zijn in vergelijking met die der Java-padie bijzonder zwaar en de bladen ruwer en harder; de karbouwen lusten ze waarschijnlijk zelfs niet.

Vijf maanden na het uitplanten werd geoogst en was de opbrengst per bouw niet veel minder dan op sawah geteelde padie. De korrels verschillen in vorm en grootte met de Java-padie, ook vindt de inlander dat Java-rijst veel smakelijker is, doch de zekerheid, dat die padie geen last ondervindt van water en ook minder van muizen, wekt bij de bezitters van gronden aan den rand van genoemde rawa den lust op, om die soort aanteplanten. Liever iets minder lekkere rijst dan niets, denken ze, want menige bouw Java-padie is daar mislukt wegens de bandjir.

Een proef met drijfrijst in sommige gedeelten van Demak en Koedoes zou zeer zeker de moeite wel loonen.

Schrijver brengt hulde aan den controleur, die allen lof verdient voor zijn poging, om voor de rawa Pening-streek een padi-soort in te voeren, die een goed beschot belooft, trots bandjir en muizen.

Rameh-cultuur. Vermoedelijk zoo schrijft men uit Soekaboemi aan *het Bat. Nbld.*, zal men daar een nieuwe, tot dusverre in die streken onbekende, cultuur krijgen.

In Nederland heeft zich, zooals bekend is, de Rameh-Union gevormd, welke de cultuur der rameh in Indië ter hand wil nemen. Een der leden van deze Union bevindt zich te Soekaboemi, ten einde een onderzoek in te stellen in hoeverre de gesteldheid van den bodem en het klimaat daar gunstig zijn voor den groei en wasdom van het product.

Mochten de uitkomsten gunstig zijn, en tot den aanplant van het nieuwe gewas worden overgegaan, zou dit een bron van welvaart te meer kunnen worden voor afdeeling en gewest.

Veel grond ligt er maagdelijk en onontgonnen en een ruim veld is er aanwezig voor iets nieuws, terwijl waterkracht voor eventueel te bouwen installaties ter verwerking van het product, er overal in ruime mate aanwezig is.

Irrigatie-werken. Uit Kediri wordt aan *het Soer. Hbld.* medegedeeld, dat in dat gewest onder het bestuur van den tegenwoordigen resident, voornamelijk in de afdeeling Berbek, verscheidene irrigatie-werken tot stand zijn gekomen, die niet weinig geld gekost hebben.

Nu is door de regeering op voorstel van den resident weder een bedrag n.l. f 183.860 beschikbaar gesteld voor bevloeiïngs-werken in de districten Waroedjajeng en Kertosono, ressorteerende in bovengenoemde afdeeling.

Al die irrigatiewerken kunnen niet anders dan ten goede komen aan de bevolking en ook de suikerfabriek Baron zal daarbij goed varen, want vroeger leden haar riettuinen zeer door watergebrek.

RECLAMES.

West-Indische Berichten.

Curaçao. Alweêr een stap in de goede richting. Het bestuur heeft reeds getoond den goeden weg op te willen, door aan boringen naar water op het hoofdeiland der kolonie aandacht te gaan schenken en nu ontleenen wij aan de curaçaosche bladen dat bij het gouvernement het voornemen bestaat om eenige proeven betrekkelijk damaanleg ter bevordering van de teelt van voedergewassen te nemen en wel op plantages van eigenaren, die genegen zouden zijn om daartoe mede te werken.

De aanleg der dammen zal geschieden onder toezicht der eigenaren, die de verantwoordelijkheid van eene goede uitvoering op zich nemen tegen vergoeding van een, nog nader vast te stellen som per kubieken meter grondverzet of metselwerk.

De inrichting der dammen, wat aangaat profiel, grondstof, tracé, overlaten, enz., worden vastgesteld van gouvernementswege, waarvoor plaatselijk de noodige aanwijzingen gegeven zullen worden.

De aanleg der dammen zal zoo mogelijk voor den 31en December a.s. voltooid moeten zijn.

De plantage-eigenaren nemen de verplichting op zich om de, aldus door hen aangelegde dammen gedurende één jaar na de voltooiing steeds naar behooren te onderhouden en op de, door die dammen beheerschte terreinen proeven te nemen met de teelt van voedergewassen.

Door het gouvernement worden verder drie prijzen (elk van f 100) uitgeloofd: één aan den eigenaar, die de meeste zorg aan de uitvoering van den damaanleg besteed heeft; één aan den eigenaar, die het best gecultiveerde veld met voedergewassen heeft onder de terreinen, welke door middel van bovenbedoelde dammen kunnen worden bevloeid; en één aan hem, die vóór 1 Juli 1905 het beste overzicht geeft van de ervaringen, door hem opgedaan met den damaanleg (kosten, inrichting, enz.) en de teelt van voedergewassen.

De gouverneur noodigde plantage-eigenaren, die onder de bovenstaande voorwaarden genegen mochten zijn om een gedeelte van hun terrein voor bovenbedoelde proeven beschikbaar te stellen uit, zich tot den gouvernementssecretaris te wenden met aangifte van de hoegrootheid van het, door de dammen te bereiken terrein en de mededeeling of dit terrein sterk of flauw hellend, en sterk of weinig geaccidenteerd is, ten einde daardoor zoo noodig eene keuze uit de aanbiedingen te vergemakkelijken.

De *Amigoe di Curaçao* wist te berichten dat op St. Patrick reeds een dam van ongeveer 1000 meters lang wordt aangelegd.

Met 't oog op de omstandigheid, dat herhaaldelijk door gebrek aan water, de oogst van maïs, het hoofd-voedingsmiddel voor de bevolking mislukte, komt 't ons wel ietwat zonderling voor, dat ten aanzien van de proeven alleen van de teelt van voedergewassen wordt gesproken en niet ook van voedingsgewassen, ten zij dit laatste als sous-entendu moet worden beschouwd, omdat bv. juist de maïs zoowel voeder- als voedingsgewas is, de korrels den mensch tot voedsel strekken, het loof aan 't vee wordt voortgezet.

Doch met 't oog op de noodige égards voor het genus homo ware 't dan toch o. i. meer gepast geweest om van voedings- en voedergewassen te spreken.

De wapen-uitvoerquaestie is weer eens in de curaçaosche bladen ter sprake gebracht, naar aanleiding van een besluit van het bestuur om het verbod van uitvoer van buskruit, ammunitie, vuur- of blanke wapenen en andere oorlogsbehoeften uit de kolonie Curaçao voor één dag te schorsen.

De *Amigoe*, die hierin reeds een voorteeken zag van den vrijen uitvoer van wapenen, enz. naar Venezuela, gaf hare dankbaarheid te kennen, omdat, schrijft 't blad „wij weten dat een dergelijk besluit reeds jaren lang gewenscht werd door de bevolking, omdat zij hierin een middel zag, waardoor de hollandsche regeering haar prestige ten opzichte van andere naties hoog zou houden en tevens aan haar volk 't bewijs zou leveren, dat het diens rechten verdedigde."

Ook de *Wekker* wijdde een artikel aan bedoeld schorsingsbesluit, hetwelk ten doel zou hebben gehad om den uitvoer naar België mogelijk te maken van een hoeveelheid, in 's Lands-Magazijn opgeslagen en aan een curaçaosch koopman toebehoorende geweren, die daar lagen te verroesten. Het blad, overtuigd dat bij deze en verdere in uitzicht gestelde uitvoeren, alle wettelijke bepalingen in acht zullen worden genomen, om te verhinderen, dat de oorlogsbehoeften naar een andere dan de opgegeven bestemming vervoerd worden, gaf eenige beschouwingen ten beste over de ondankbaarheid van Venezuela, dat het ten zijnen behoeve uitgevaardigd verbod niet op den rechten prijs wist te stellen, waarna het ten slotte de volgende vragen stelde:

„Hoe lang nog zal Nederland met geduld den handel zijner onderdanen zien benadeelen en fnuiken, zonder bedacht te zijn op commercieele represaille-maatregelen? Hoe lang nog zal Nederland ons verbieden, vrij en ongestoord handel te drijven in artikelen, die evenals zoovele andere bestemd zijn, om gekocht en verkocht te worden?"

Tegenover de opmerkingen en vragen der curaçaosche pers in deze aangelegenheid wenschen wij nog even op te merken, dat het prestige der kolonie, zoowel als dat van Nederland zullen worden geschaad door Willemstad tot 'n smokkelhaven te verlagen, dat in den handel, die daaraan ten grondslag zou liggen geen duurzame bron van welvaart voor nu en in de toekomst kan worden gezocht, dat de toekomst der kolonie veeleer zal worden gebaat door een rustig en welvarend, dàn geen protectie meer behoevend Venezuela, dat deshalve de wenschen van genoemde pers ons in het belang van Nederland zoowel als van de kolonie onvervulbaar voorkomen.

Wat goede diplomatie nog redden kan voor de kolonie, mag o. i. niet worden nagelaten. Maar daarbij blijve het. Vooral geen dreigementen met een maatregel dien wij uit 'n oogpunt van menschelijkheid moeten verfoeien, en die in de toepassing niet nalaten zouden Nederland in zijne kolonie in conflict te brengen met tal van vreemde belangen, die juist eischen dat aan den toestand van wanorde en onzekerheid in een, voor ontwikkeling zoo vatbaar land als Venezuela een einde koom!

Suriname. Den 8sten Augustus ll. hield de Vereeniging voor den grooten landbouw weêr een algemeene vergadering te Paramaribo.

Aan de, door de surinaamsche bladen gegeven verslagen ontleenen wij, dat de bacaove-aanplant nog al in den smaak valt. Van 31 plantages werden toch bestellingen ontvangen voor een groot aantal plants, voor welker uitzending van Jamaica de Vereeniging de noodige stappen zal doen.

Wat scheepsgelegenheid en markt voor het product der in te voeren bacove-cultuur aangaat, meent men de hoop te mogen koesteren, dat 't aan beide niet zal ontbreken, wanneer de vruchten er maar eenmaal zijn.

Wat de katoencultuur aangaat, schijnt het, ten minste te oordeelen naar hetgeen het bestuur der kolonie en zijne voorlichters daarvan denken, geraden te wezen zich te bepalen tot den aanplant van den, vroeger in de kolonie geteelden katoenheester. Voor Sea-Islandkatoen b. v. zou Suriname met zijn zwaren regenval niet geschikt wezen. De „West-Indische Maildienst" heeft zich reeds bereid verklaard, proefzendingen van katoen kosteloos over te voeren, mits de verzending geschiedt door tusschenkomst van den landbouw-inspecteur.

De voorzitter, de heer F. C. Curiel, brak in zijn openingsrede een lans voor de cacao-planters, ter bestrijding der voorstelling als zouden dezen, door gebrek aan voorzorg in de goede dagen der cacao-cultuur, zelven 'n deel der schuld dragen voor den financieelen nood, waarin zij door achteruitgang dier cultuur oogenblikkelijk verkeeren. In het klein begonnen met weinig kapitaal, werden de winsten hoofdzakelijk voor uitbreiding gebezigd, en toen de eerste tegenslagen zich deden gevoelen, werden kleine hypotheken op de huizen genomen, zoodat toen de tegenspoed aanhield, gegeven den tegenzin voor tweede hypotheken in de kolonie, zij zich ook dien weg om aan geld te komen voor 't benoodigde werkkapitaal zagen afgesloten.

Dat 't met de cacao-cultuur nog treurig gesteld was, niettegenstaande de goede vooruitzichten, waarvan in den laatsten tijd herhaaldelijk sprake was, blijkt wel daaruit dat tot begin Augustus 4510 balen werden verkregen tegen 17333 in 1903.

Toch wanhoopt men nog niet algemeen, getuige de, op de plantages Berlijn en Maasstroom met een nieuwe plantwijze genomen proeven.

De inspecteur van den landbouw, Dr. van Hall, gaf in deze vergadering eenige beschouwingen ten beste over de cacao-cultuur op Trinidad, die de door 't noodlot vervolgde surinaamsche planters wel moeten hebben doen watertanden. Een lesje gaf de heer van Hall hun door te wijzen op de samenwerking der planters van Trinidad, die veel bij elkaar komen en geen geheimen voor elkaâr hebben op cultuur-gebied. Spreker spoorde de surinaamsche planters aan, de proeven op Berlijn en Maasstroom in oogenschouw te nemen en elkaar dikwijls te bezoeken, daar men veel van elkaâr kan leeren.

Ten slotte werd in deze vergadering ook de quaestie der bosch bierie-bierie-branden ter sprake gebracht, maar toen men dengene, die het onderwerp aanhangig maakte, voorhield, zelf te beginnen met zijn brandpad schoon te maken, zou deze, volgens de *Surinamer*, gezegd hebben daarvoor te bedanken, als zijn buurman het niet deed. Het element voor goede samenwerking: „allen voor één, één voor allen" schijnt nog niet diep bij de planters te zijn doorgedrongen.

Uit Nickerie wordt aan de *Surinamer* geschreven dat op Paradise met goed succes rijst geplant wordt.

Voorts ontleenen we nog aan de surinaamsche bladen, dat door den dienst der Koloniale Vaartuigen een veertiendaagschen dienst tusschen Paramaribo, Albina en Cayenne zal worden geopend, in aansluiting met dien tusschen Paramaribo en Demerara.

Het bericht der, onlangs aan mevrouw de wed. Bos te beurt gevallen koninklijke onderscheiding zal ongetwijfeld te Paramaribo met onverdeeld genoegen worden ontvangen.

Voordrachten over de Aard- en Delfstofkunde.

Van *Dr. H. van Cappelle*, leeraar aan een der Haagsche Hoogere Burgerscholen, en onzen lezers wel bekend door zijn onderzoekingstocht in Suriname en de daarover gehouden voordrachten, ontvingen wij het prospectus van eene soort van populairen cursus over *Aard- en Defstofkunde*, die hij in de winterseizoenen van 1904—1905 en 1905—1906 hier in Den Haag wil houden. Hij deed ons de vraag: of wij zijn plan in het Koloniaal Weekblad zouden willen bekend maken en c.q. een aanbevelend woord bijvoegen.

Wij voldoen gaarne aan dit dubbel verzoek, primo: omdat wij, evenals *Dr. H. v. C.* meenen, dat met het oog op de zich steeds meer ontwikkelende mijnindustrie in Ned. Oost- en West-Indië, de kennis, die hij ook buiten den kring der vaklieden wil aanbrengen, voor de Nederlanders van belang is en ook aan de Koloniën voordeel zal brengen, daar de bodem mede voor een deel haar rijkdom daarvan uitmaakt; secundo: omdat wij het met 't negental ingenieurs, professoren en geographen, die het prospectus steunen, volkomen eens zijn, dat de taak van wetenschappelijke voorlichting hier in goede handen is.

Bij de weinige plaatsruimte, die een weekblad aanbiedt, kunnen wij tot ons leedwezen het vrij uitgebreide program van de 28 voordrachten, over de twee winters verdeeld, niet overnemen, maar wij houden ons overtuigd, dat *Dr. van Cappelle* de gewenschte inlichtingen dadelijk zal geven, wanneer hem door belangstellenden hierom wordt gevraagd.

De kosten zijn *f* 10.-- voor het bijwonen eener serie van 14 voordrachten. Voor onderwijzers en onderwijzeressen, alsmede voor leerlingen van onderwijsinrichtingen, wordt dit nog verminderd tot *f* 6.— per serie.

In de maand Augustus 1905 zal den deelnemers gelegenheid worden gegeven eene geologische excursie te maken in de omstreken van Maastricht en Luik, terwijl in 1906 een tocht zal gemaakt worden in het diluvium van Nederland.

Om deze excursies zoo vruchtbaar mogelijk te maken, zal de geologie van de landstreek in eene afzonderlijke voordracht vooraf behandeld worden.

INGEZONDEN.

Stand van Voedingsmiddelen op Java en Madoera over de maand Mei.

Geachte Redactie.

Onder bovenstaand opschrift komt bij de O. I. Berichten in no. 25 van 1 September eene prijsopave voor, die ik niet volkomen begrijp.

Fraai schijnen de vooruitzichten in Midden-Java nog altijd niet te zijn. In de afdeeling Pati door ziekte, muizen en *bandjirs* mislukt of vernield 16744 bouws, terwijl in het district Grogol, afdeeling Semarang, de jonge padi-aanplant van 1600 bouws *door gebrek aan water* is mislukt. *Door vele regens zijn in de afd.* Kendal 300 bouws polowidjo-aanplant mislukt.

Aan water-afvoer en water-toevoer schijnt dus in die streken nog niet veel verbeterd te zijn, want houden de regens wat lang aan, dan wordt gevreesd voor eene herhaling, zij 't ook op kleiner schaal, van de ramp van 1900!

Dat alles is duidelijk, maar nu komt voor mij het duistere:

De prijs van witte rijst varieërde tusschen *f* 3.— en *f* 7.— per picol. Is dat verschil in prijs niet verbazend groot, waar toch thans bijna overal spoor- en tramlijnen zijn?

Misschien wilt U, of een onzer medeleden mij dit wel uitleggen?

Hoogachtend

Q.

Van Vreemde Koloniën.

Indo-China. De heer Alleyne Ireland zet in de *Times* zijne studiën over „koloniale besturen in de tropen" voort en had 't nu laatstelijk in het City-blad over de groote fransche kolonie in Achter-Indië.

Na den desolaten toestand te hebben geschetst, waarin Indo-China in 1893 verkeerde, zoodat de kolonie, in de 35 jaren nadat admiraal Rigault de Grenouilly de forten van Saigon vernielde, aan het moederland op 'n bedrag van 750 millioen franken was komen te staan en toch nog tot 1895 toe millioenen van het moederland eischte, komt de schrijver tot den huidigen toestand en de oorzaken, die tot 'n zoo groote verandering ten goede hebben geleid.

Laten we den heer Ireland aan 't woord:

„'t Is niet voldoende te zeggen dat Fransch Indo-China thans een der belangrijkste fransche koloniën is, dat 't zulk een trap van voorspoed heeft bereikt, dat deze bij de meest gewone voorzichtigheid in de leiding van zaken van jaar tot jaar moet toenemen. Om recht te doen wedervaren aan den opmerkelijken vooruitgang in de laatste tien jaren, moet de nadruk gelegd worden op het feit, dat er geen kolonie is, waar in zoo korten tijd zoo groote veranderingen tot stand kwamen. . . .

Het zijn voornamelijk de bestuurshervormingen van 1897 welke onze aandacht vragen, want zij vertegenwoordigen, zoo in hare werking als in de wijze, waarop zij werden ingevoerd, een nieuw en beteekenisvol element in de fransche koloniale expansie.

In de maand December van het jaar 1896 werd de heer Paul Doumer benoemd tot gouverneur-generaal van Indo-China. Het ambt was toen een van betrekkelijk weinig beteekenis, doch toen hij vijf jaren later zijn post verliet, was deze tot een der belangrijkste geworden, die de fransche regeering heeft te vergeven.

Spoedig na aankomst in de kolonie stelde hij een programma van hervormingen op, waaronder de voornaamste betrekking zouden hebben op de volgende onderwerpen:

1. verbetering van den financieelen toestand van Indo-China en het scheppen eener financieele politiek, passende voor het land en zijne behoeften;
2. pacificatie van Tongkin;
3. de organisatie van het algemeen bestuur;
4. de vervollediging en hervorming van het bestuur der protectoraten (Annam, Kambodja, Tongkin en Laos);
5. uitbreiding van den franschen invloed en de ontwikkeling der fransche belangen in het Verre Oosten, in het bijzonder in de, aan de kolonie grenzende landen, d. i. in Siam en China.

Van al die zaken was de organisatie van het algemeen bestuur de moeilijkste en tevens de meest dringende quaestie. Voor 1897 administreerde de gouverneur-generaal Tongkin, maar hij regeerde niet over Indo-China. Zijn verplichtingen waren hoofdzakelijk van localen aard, en hij had de beschikking noch over het personeel, noch over de financieele hulpbronnen om eenige algemeene contrôle uit te oefenen op het bestuur der gewesten, die de kolonie uitmaakten. De heer Doumer deed het wijs beginsel zegevieren, dat de functiën van den gouverneur-generaal medebrengen, dat hij heel Indo-China regeert, en niet dat hij een deel der kolonie administreert. De eerste zijner hervormingen was het overdragen zijner administratieve bevoegdheden in Tongkin aan een resident. Hij kon toen vrijelijk zijne aandacht wijden aan de vorming van een algemeen bestuur, en aan de schepping van een budget voor dat doeleinde.

Zijn eerste stap was toen een Wetgevenden Raad samen te stellen. Hiertoe werd de Conseil Supérieur van Indo-China, die eigenlijk nooit meer dan in naam had bestaan en feitelijk door de oprichting van den Raad voor het protectoraat Tongkin was verdrongen, weder in het leven geroepen en met uitgebreide bevoegdheden toegerust. De Conseil Supérieur bestaat op het oogenblik uit den gouverneur-generaal, de bevelhebbers van land- en zeemacht in Indo-China en in het Verre Oosten, den secretaris-generaal van Indo-China, den luitenant-gouverneur van Cochin-China, de residenten van Tongkin, Annam, Kambodja en Laos, de hoofden van departementen van algemeen bestuur, den voorzitter van den Kolonialen Raad van Indo-China, de voorzitters van de verschillende Kamers van koophandel en landbouw in de kolonie, vier inlandsche leden, en de chef van het kabinet van den gouverneur-generaal, die tevens als secretaris van den Raad fungeert. Aan dit lichaam worden het algemeen budget der kolonie en de lokale begrootingen ter beoordeeling voorgelegd, terwijl het den gouverneur-generaal van advies dient met betrekking op locale wetgeving en andere zaken, die hij het mocht voorleggen. Voor een betere afdoening van zaken zijn vier commissiën van den Raad ingesteld. De eerste behandelt militaire en marinezaken, publieke werken, spoorwegen, handel en landbouw, de tweede wetgeving en bestuursorganisatie, de derde de begrootingen, en de vierde andere financieele aangelegenheden. Bovendien is er een permanente commissie, die als Uitvoerenden Raad optreedt.

ADVERTENTIËN.

Alle Hygienische Artikelen N.M.
zoowel voor Heeren als Dames, steeds, ook de nieuwste, in grootste sorteering voorhanden. Geill. prijscourant **10** cents. Geill. brochure **70** cents franco.

Fransche Breukbanden zonder Veer
nooit pijnlijk in het dragen en toch absoluut vertrouwbaar.
Aanbevolen door tal van Specialiteiten en Artsen **f 2.50** enkel, **f 5.—** dubbel.
„De nieuwe breukband" syst. Dr. DUPUIS te *Parijs*, zonder veer langs rug en heupen, reguleerbaar, knelling en schaving vermeden, prijs **f 5.—** dubbel **f 10.**
Naar buiten met **15** cents verhooging na ontv. van postw. of onder rembours.

„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob
Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

Schilderen.

Een schilderes (met acte M. O.) heeft nog eenige uren beschikbaar tot het geven van les in het **schilderen, teekenen, aquarelleeren en pastel.**
Atelier Kazernestraat 25.

PENSION
Koningsplein 6, 's-Gravenhage.
Gemeubileerde Apartementen te huur
met of zonder pension,
per maand, per week of per dag.

Eduard Pelger,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN en PELTERIJEN
Prinsestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS.
Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor,
's-Gravenhage, Heemskerckstraat 20.

Te Arnhem
voor de wintermaanden of langer voor een billijken prijs te huur een **gemeubileerd zeer logeabel huis.** Te bevragen onder motto «huis» bij den Boekhandelaar, J. HEUVELINK, te *Arnhem.*

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK

Passage 53, 55, 57, 's-Gravenhage,
TELEPHOON 1597.
Noordblaak 93, Rotterdam,
TELEPHOON 3424.

Grootst gesorteerde Magazijnen in Nederland.
Soliedst en goedkoopst adres van

Koffers, Tasschen en Lederwaren.

Echte Rietten Koffers,
met vijf jaar schriftelijke garantie.
70 pCt. vrachtbesparing, eigen fabrikaat.
Onze wereldberoemde echte Rieten Koffers zijn sinds jaren aan het Nederlandsche Hof en bij duizende families met tevredenheid in gebruik.
Mail- en Hutkoffers in alle afmetingen.

DEN HAAG.

LEIDEN,	Gedempte Burgwal 8,	**DELFT,**
Stationsweg 19.	bij de Wagenstraat.	**21, Choorstraat.**
EERSTE MODES.	**E. v. d. Horst.**	NIEUWSTE GARNEERING.

MAGASIN de SOLDES.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

Door de **Uitg. Mij. „Het Gemeenschappelijk Belang", Haagpoort 4, Den Haag,** is in den handel gebracht een **leerboekje** voor

DE MALEISCHE TAAL

geschreven door den heer C. W. HOOGENDOORN, Gep. Ind. Onderwijzer, met medewerking van MAS SOEDJONO WIRJO, Hoofd der 1e Inlandsche School te Malang. Het boekje is groot 43 pag. en bevat o. m. een lijst van zelfstandige naamwoorden ten dienste van **militairen.**
Om eene ruime verspreiding te bevorderen is de prijs voor verkoop gesteld op **f 0.50** per ex.
Aanvragen te richten tot uw boekhandelaar of tot
De Uitgevers Mpij. „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", Haagpoort 4, Den Haag.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,
HAARLEM, Barteljorisstraat 32.
's GRAVENHAGE. Spui 12.
Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

Onze beroemde Santal Parelen

genezen snel en zeker alle Nier- en Blaasaandoeningen, pijnlijke, moeielijke en bloederige urineloozing en **Geheime Ziekten**, zoowel nieuwe als verouderde bij mannen en vrouwen. Enorm gebruik. Ontelbare aanbevelingen. Prijs per flacon **f 1.20**, fr. p. p. **f 1.30. Uitsluitend** verkrijgbaar bij:

„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

's-Gravenhaagsche
Crediet-vereeniging en Depositokas
Den Haag. — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve f 400.000.

Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.

Commissiehandel in **Effecten** en **Coupons. Credieten** tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatst gelden à **deposito**, in **chèquerekening**, in de **spaarkas.**
Correspondent van de **Ned. Ind. Escompto-Maatschappij.** Betaalt hare **Wissels** uit. Fourneert tegen zeer voordeelige koersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië.**
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.
Kantoortijd 9—3 uur.

GEZOCHT
eene familie, die eene BABOE mede naar **Indië wil terugnemen.**
Inlichtingen te bekomen bij
Mr. A. H. WALKATE te Kampen.

Te Scheveningen
bestaat bij gehuwde lieden gelegenheid tot **opvoeding en verzorging van kinderen en jongelieden** voor wien verblijf onmiddellijk aan zee onder flink toezicht, alsmede goede scholen (ook middelbare) gewenscht wordt.
Inlichtingen worden gaarne verstrekt door den Alg. Secretaris der Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging OOST en WEST, *Laan van Meerdervoort* 195 te 's-Gravenhage.

Complete Meubeleering
van HUIZEN tegen **aannemelijke conditiën.**
Adres A. MOJET, *van Brakelstraat* 98.

Van deze Wijnen is een depôt gevestigd in het Restaurant van „Oost en West",
Laan van Meerdervoort 195.

Groothertoginnelaan 103.
VRIJDAG, ZATERDAG en ZONDAG
Telkens van **10—4** uur,
is te zien en over te nemen:

1 losse mahonie Linnenkast f 31.
6 mahonie Stoelen zijde trijp f 24.
1 mahonie Kruisvoettafel f 13.
1 prachtige noten Spiegel f 6.50.
1 paar fraaie noten Gravures f 5.
1 wollen Deken f 3.
1 geheel compleet Eetservies (gaaf) f 21.
1 tweepersoons Engelsch Ledikant f 13.
1 im smyrna Karpet 3×2 M. aan weerszijden 't zelfde f 9.
12 gegraveerde Glazen f 1.
1 compleet 5-deelig Waschstel f 2.
6 eiken gebeeldh. Kussenstoelen f 28.
1 eiken dito Eettafel 14 pers. f 38.
1 zwart marmeren Pendule f 14.
1 Tafelkleed f 3.
1 compleet noten Salonstel, Canapé, 2 Crapeauds, 6 Rugstoelen, Terracotta en Salontafel f 150.
1 Italiaansche Tochtdekens f 1.10.
1 keurige mooie Vacht f 5.
1 portemanteau gesl. Spiegel f 3.80.
1 Beeld op zuil f 3.
1 Pendule met 2 Beelden f 12.
1 zeer fraai groot soort eiken heerencylinderbureau f 55.
1 Gaslamp schuivend compleet f 9.
1 eenpersoons Waschtafel marmer opzet en Waschstel f 13.
1 fraai Japansch Tafeltje f 6.
1 Theetafel met 2 losse Bladen f 6.
1 fraaie noten Salonkast f 60.

en nog enkele artikelen
alles te zien en over te nemen.
VRIJDAG, ZATERDAG en ZONDAG.
Telkens van **10—4** uur.
Groothertoginnelaan 103.
Deskundig transport gratis.

Sanitas Mannenhulp.	**Sanitas Vrouwenhulp.**
Pillen van Prof. Dr. Spencer	Pillen van Dr. Mortin
herstellen en voorkomen beslist afdoend abnormaal verlies van levenskracht bij mannen. Prijs per flacon Drie Gulden. Prospectus fr. tegen inzending van 10 c.	pijnstillend, herstellen den normalen toestand. Uitsluitend echt à f 5. p. flacon, f 5.10 fr. p. p. bij

„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

„Arnhem"
Levensverzekering-Maatschappij „ARNHEM".
Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.
Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUCHT, te *'s-Gravenhage.*
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te *'s-Gravenhage;* G. O. A. VUNDERINK te *Groningen;* P. A. BOONE Jr. te *Arnhem;* J. P. PUNT te *Breda.*
Bijkantoor te **Batavia**, Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Directe import uit Indië.
Salak - Manga - Pala - Boentjies - Leng - Keng assin
Atjar - Rebong - Tjampoeradoek - Koentjie etc.
Eend - Kip - Kuiken in Gelei (Poerworedjo) - Guava (Djamboe bidji)
Geraspte Klapper - Samballans - Manissans - Boemboe
Mie - Goela aren - Roode visch - Klapperolie etc.

Koopen of verkoopen, huren en verhuren
van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN

FALKENBURG en Co.

Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.
DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.
Toezending Woninggids gratis.
Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.
Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging "OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

CHOCOLADE: Marquis, Cailler, Suchard, Lindt, Gala-Peter, Frey, Tobler, Bensdorp, Blooker en Droste.
BONBONS: Marquis, Cailler, Suchard, Heller, Peter, Courtois, Droste, Bensdorp.
SURPRISES: Poppen in Scheveningsche en Zeeuwsche Kleederdracht van af f 2.50, gevuld.
Drops, Chocolade Büches en Oubliëen.
HAAGSCHE HOPJES van NIEUWERKERK.
Vve A. WIJNMAN, Noordeinde 7, Den Haag.

Vraagt de bekende **Sauces** en — **Uw Leverancier** Groenten, Soepen, Zuren van de Firma
FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD
TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

Eerste Nederlandsche
Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK 11.

Directeuren:
Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.
Adjunct-Directeur: P. DEURINK.

Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwenpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk ingaande en uitgestelde Lijfrenten.
Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.
Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.
Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.
Bijkantoren te: AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT, BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.

STAAT
voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT
VOOR
H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).
Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.
Prijs 2½ cent.

Zwakte, Onmacht, Uitputting,
Overspanning, Slapeloosheid, Droomen enz. wordt radicaal en spoedig genezen door onze beroemde **Amerikaansche Versterkings Pillen.** Talrijke attesten en aanbevelingen. Prijs **f 2.—** per flacon; **f 2.10** franco p. p.
Uitsluitend echt verkrijgbaar bij

„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

Het in elkaar zetten van het algemeen bestuur hield den gouverneur-generaal en den Conseil Supérieur meer dan twee jaren bezig. De algemeene diensten, die onder rechtstreeksch toezicht van den gouverneur-generaal staan, zijn die van land- en zeemacht, de rechterlijke macht, civiel bestuur, financiën, in- en uitvoerrechten en accijnzen, publieke werken, landbouw en koophandel, posterijen, telegraphie en telefoonwezen, en het kabinet van den gouverneur-generaal, een soort centraal-departement, samengesteld uit vier bureaux, een politiek, een administratief en een militair bureau en de secretarie. Van administratief standpunt beschouwd heeft het algemeen bestuur van Indo-China veel overeenkomst met het bestuur der gefedereerde maleische staten, maar het is meer uitgewerkt en in den Conseil Supérieur bezit het een wetgevend lichaam, dat op het oogenblik op 't maleische schiereiland nog niet bestaat.

Om nu te voorzien in de uitgaven van het nieuwe gouvernement werd in 1898 een algemeen budget ingesteld. Het beginsel, waarop dit budget berustte, was dat de inkomsten uit de directe belastingen voor de locale budgetten zouden zijn weggelegd, en die uit de indirecte belastingen voor het algemeen budget.

De begrootingen voor dit jaar sluiten met de volgende getallen: Algemeen budget, 65 millioen franken, Cochin-China, 10 millioen; Annam, 5 millioen; Laos, 2 millioen — een totaal dus van 97 millioen franken.

Door de hiervoren genoemde hervormingen zijn in Indo-China de meest radicale veranderingen teweeggebracht. De onafhankelijkheid der locale besturen, die men toegelaten had een dwaze en verderfelijke hoogte te bereiken, is heilzaam beperkt. Er is eenheid en samenwerking gekomen in het vroeger zoo verdeeld en tegenstrijdig optreden der vijf onderdeelen der kolonie. Terwijl nu met betrekking tot de zaken van algemeen belang het toezicht werd gecentraliseerd, bleven de aangelegenheden van zuiver localen aard, waaraan centralisatie zou hebben geschaad door uniformiteit, waar verschil van toestanden ook een verschillende behandeling van zaken eischt, toevertrouwd aan de handen der locale besturen. De beteekenis evenwel van de, tot stand gekomen wijziging, springt duidelijk in het oog, wanneer in herinnering wordt gebracht, dat terwijl vóór 1898 elk deel der kolonie de volle beschikking had over zijn inkomsten, in 1904 65 millioen franken aan het algemeen budget ten goede kwamen en slechts 32 millioen aan de ondergeschikte besturen.

De plaatsruimte verbiedt om te specificeeren welke belangrijke veranderingen in de verschillende diensten met deze wijzigingen in de politieke samenstelling van Indo-China gepaard gingen. Noch kan meer van de onderwerpen van heeren Doumer's program van hervormingen gezegd worden dan dat, waar nog geen volkomen succes werd behaald, de weg ter voltooiing duidelijk is aangewezen.

Dat de rechtsbedeeling verbeterd is; dat een betere toon in de civiele diensten heerscht; dat het nominaal protectoraat over Kambodja, Annam en Laos in een feitelijk gezicht is omgezet; dat vele ernstige misbruiken zijn uit den weg geruimd; en dat de goede naam en het prestige der kolonie in de laatste vijf jaren zeer veel hebben gewonnen, wordt zelfs toegegeven door hen, die zich het meest ergerden aan de drastische wijze van optreden van den heer Doumer.

De feiten, die het meest spreken, zijn dat Indo-China eindelijk en ten laatste zich zelf kan bedruipen en dat Frankrijk wel verre van in de laatste vijf jaren iets voor het onderhoud der kolonie te hebben betaald, meer dan 40 millioen franken van de kolonie ontving als haar aandeel in de militaire uitgaven — beide uitkomsten verkregen, terwijl de belastingdruk er belangrijk lichter is dan in eenige engelsche kolonie in de tropen.

Ik zeide hiervoren dat de feiten van de laatste tien jaren in Indo-China den groei van een nieuw en beteekenisvol element in de fransche koloniale politiek aanwijzen. Voor hen, die op de hoogte zijn van de geschiedenis der fransche koloniën, is het schouwspel van een fransch gouverneur-generaal, die niettegenstaande een sterke locale oppositie radicale hervormingen invoert even nieuw als verfrisschend. Dat de autoriteiten in het moederland aan den heer Doumer in Indo-China en aan generaal Gallieni op Madagaskar de vrije hand lieten, en dat deze heeren lang genoeg op hun posten konden blijven, om hun plannen ten uitvoer te brengen, moet iemand, die weet hoeveel politieke intrigues onder de oppervlakte van 't fransche koloniale leven verscholen liggen, weinig minder dan een wonder voorkomen. Die inmenging juist van de politiek in het koloniale leven is de rots, waarop bijna elke fransche koloniale onderneming is gestrand; en, al mocht 't kunnen worden aangetoond, dat het werk van den heer Doumer nog slechter is dan zijn ernstigste vijand gelooft, dan zou 't toch nog een buitengewoon heilzaam teeken wezen, voor zooverre de fransche koloniale politiek betreft, dat men hem zijn gang heeft laten gaan.

Een ieder, die ook maar een flauwe notie heeft van de kennis van koloniaal bestuur, zou gemakkelijk stof vinden voor een ongunstige critiek op de indo-chineesche toestanden. De tarief-bepalingen zijn hoogst verderfelijk, en hebben in hooge mate de economische ontwikkeling der kolonie tegengehouden; er zijn veel te veel Europeanen in gouvernementsdienst; de lagere rangen van het europeesch personeel worden bezet door minderwaardige elementen, zoowel wat karakter als bekwaamheid betreft; de organisatie van het politiewezen is gebrekkig. Indien ik niet den nadruk legde op deze en soortgelijke gebreken, dan is 't omdat de koloniale tekortkomingen der Franschen zoo dikwerf tot vermaak van 't engelsch publiek werden opgedischt, dat het mij meer aantrok om op hervormingen te wijzen in deze fransche kolonie, zoowel omdat 't iets nieuws is als uit 'n oogpunt van rechtvaardigheid.

Niemand zou heden ten dage Indo-China kunnen bezoeken zonder een gevoel van diepen eerbied voor de geniale wijze, waarop 't land is verfraaid door tal van publieke werken, in de puntjes afgewerkt en van hoog nut. 't Is misschien waar, dat 't artistiek element in het fransche karakter weinig plaats heeft gelaten voor die meer ernstige hoedanigheden, welke het succes der britsche kolonisatie verzekerden. Maar, al hebben de Franschen tot nu toe gefaald om den handel in Indo-China tot 'n hoog standpunt op te voeren, zij hebben er ten minste een der meest behoorlijke tropische landen van gemaakt; en de jongste feiten schijnen te wijzen op groot materieel succes in de naaste toekomst."

Wij hebben deze opmerkingen van den heer Ireland met genoegen gelezen, omdat ook wij steeds er op hebben gewezen, hoezeer men het bestuur van Indo-China onrecht doet, door nu nog van die kolonie als van 'n ambtenaarskolonie te gewagen, eene benaming, die misschien 'n tiental jaren geleden nog pas gaf, maar thans na hetgeen de heer Doumer tot stand bracht en zijn opvolger Beau verder verricht, in het belang van land en volk, zeker misplaatst moet worden geheeten.

Tal van maatregelen van den jongsten tijd, op het gebied van spoorweg- en irrigatie-wezen, van onderwijs en zoo meer, wijzen er op, hoezeer het huidig koloniaal bestuur er op uit is, om de fouten van voorheen te herstellen en aan den landzaat, den inboorling 'n welvarend land van inwoning te verschaffen, waarin hij zich een goed bestaan kan verzekeren.

Tot de maatregelen behoort o. a. de voorgenomen naasting der groote land-concessiën in Tongkin, welke in het onzalig begin der fransche kolonisatie te hooi en te gras aan lieden zonder eenigen waarborg, dat dezen het land werkelijk zouden kunnen ontginnen, werden verleend.

Om kort te gaan, Indo-China moge ons ten voorbeeld strekken, hoe de arbeid van één man, met groote wilskracht en helderen blik, veel ten goede heeft kunnen uitwerken door het vertrouwen en de volmacht, hem bij de aanvaarding van zijn ambt geschonken.

Uit Oost-Indische Bladen.

Opheffing der inlandsche nijverheid. In het verslag van den directeur van O. E. en N., dat de vrucht is van veel ijver en toewijding, schuilt, volgens *de Javabode*, waaraan dit overzicht is ontleend, veel kaf onder het koren.

Hard is er gewerkt, zegt de schrijver, om in zoo korten tijd een zoo rijken voorraad materieel bijeen te kunnen brengen, maar bij het schiften en ordenen heeft de praktische blik ontbroken.

Het gouvernement komt voor *alles* op, moet de schulden betalen van den inlandschen werkman, hem leeren werken, grondstof en werktuigen voor hem aankoopen en voor zijn product een markt zoeken. Het gouvernement moet de booze concurrenten, die alles zonder hulp en voorlichting geleerd hebben, uit de buurt houden van zijn onhandigen beschermeling, de onverschilligen belangstellend, de slordigen nauwgezet maken; kortom het gouvernement krijgt zooveel te doen en zooveel te betalen, moet leermeester, opvoeder, keurmeester, koopman, technicus, bankier en deurwaarder te gelijk zijn, dat men den indruk krijgt, alsof er niets van terecht komt en men te veel hooi op zijn vork neemt.

Het blad is van meening dat door het geheele verslag een draad loopt van vriendelijk, maar zeer onpraktisch optimisme; de aangeprezen middelen botsen voor het meerendeel tegen de natuur der dingen en der menschen, die men helpen wil.

En dan de kosten?

De heer Abendanon komt met de 3 millioen niet toe, die voor het doel zijn toegestaan en die hij, in de hoop en het vertrouwen op het welslagen zijner pogingen, als voorschot beschouwt.

En dan de vraag, wanneer de proefneming zal zijn afgeloopen en het blijkt dan dat het voorgeschoten geld niet terugkomt, wat dan?

De taak is zeer zeker door den heer Abendanon breed opgevat, te breed zelfs naar de meening van den schrijver.

Hij heeft zich een nieuwen tak van dienst gedacht, met een inspecteur en twee adjunct-inspecteurs aan het hoofd, ter zijde gestaan door een technisch adviseur, die een werktuigkundig ingenieur zal moeten zijn en door een administratief ambtenaar aan het departement. Een complete en duur betaalde staf dus, terwijl het eigenlijke werk toch ten laste zal komen van het reeds met arbeid overkropte binnenlandsche bestuur of van de "commissiën van nijverheid", zooals deze nieuwe rapporteur-colleges door den directeur betiteld worden en die zullen bestaan uit het hoofd van plaatselijk bestuur als voorzitter, den regent, een controleur of aspirant-controleur als secretaris, verder een der districtshoofden of een ander inlandsch ambtenaar en *waar mogelijk* een niet-ambtelijk persoon, "die bijzondere belangstelling koestert voor de inlandsche maatschappij en in zijn adviezen en handelingen geheel vrij kan blijven van de bevordering van eigenbelang".

Wij zullen aanstonds zien welk een zee van werk aan deze gewestelijke commissiën wordt toegedacht, een werk dat tusschen neus en vinger moet worden klaargespeeld, maar waarmede een afzonderlijk korps ambtenaren de handen vol zou hebben.

Van het aan de hand gedaan denkbeeld, om meer gebruik te maken van particuliere werkkracht en bijv. het geldelijk beheer, dat geen peulschilletje is, aan door particulieren beheerde credietbanken toetevertrouwen, heeft de regeeringscommissaris niet willen hooren. De credietbanken zouden buiten het ressort van de algemeene rekenkamer vallen en de gewestelijke commissiën blijven meer in het gebruikelijke weggetje van periodieke verantwoordings-staten en ambtelijke verslagen aan de regeering.

Dit moge zoo zijn, maar of zoodoende een schat van ervaring niet ongebruikt gelaten wordt — de besturende ambtenaren kunnen niet van alles op de hoogte zijn — is nog zeer de vraag, zegt de schrijver.

In zijn inleidend woord betoogt de heer Abendanon dat de reden, waarom de inlander de gelegenheid mist om iets meer te worden dan werkman in dienst van anderen, gezocht moet worden in de knellende banden, die hem drukken en steeds gedrukt hebben. Zoodra de inlandsche nijverheid hier of daar poogde het hoofd opteheffen, werd hij dadelijk dienstbaar gemaakt door den vreemden Oosterling, die misbruik wist te maken van de onnoozelheid der inlanders.

Alles wat van staatswege voor hem gedaan wordt, wantrouwt de inlander, en het zal nu nog moeite kosten hem aan het verstand te brengen dat men de bedoeling heeft om hem vrij te maken van den woekeraar en alles doet uit waarachtige belangstelling in zijn lot, dat men hem wil wennen aan kapitaalvorming en zelfstandig werken, buiten het bereik van hen, die langs slinksche wegen zich de vruchten van zijn arbeid weten toe te eigenen.

Ofschoon het niet de bedoeling van den regeeringscommissaris is, dat de regeering een strijd aanbinde tegen de vreemde Oosterlingen, al streeft hij er naar, om hun exploitatie van den javaan te fnuiken, toch beveelt hij krachtig aan, om de onbeperkte toelating dier vreemdelingen te doen ophouden.

Dat de aard van den inlander een blijvend beletsel zou vormen tegen een krachtige ontwikkeling der inheemsche nijverheid, gelooft de heer A niet. Alleen de ondernemingsgeest ontbreekt. Het beweerd gebrek aan gemeenschapsgevoel bij den inlander telt bij hem niet zwaar en meent hij gemakkelijk te kunnen ondervangen, door middelen, die er op berekend moeten zijn om het bestaande gebrek aan onderling vertrouwen weg te nemen en de meening te vestigen, dat door samenwerking met anderen tot stand kan worden gebracht, wat voor den enkeling onmogelijk of hoogst moeilijk zou zijn.

Als middelen om de inlandsche nijverheid direct en indirect te hulp te komen worden in het rapport genoemd:

a. verlaging der spoorweg-, tram- en stoombootvrachten;

b. pogingen, om de transporten van gouvernementsgoederen, gelden, reizigers, enz., weer in handen van den inlander te brengen.

Bij uitbestedingen daarvan, waaraan de inlander niet mededingt, omdat het hem aan kapitaal ontbreekt, evenals aan ondernemingsgeest en voorlichting, verricht de javaan het werk en steekt de chinees de winst op.

Hetgeen beweerd wordt omtrent gebrek aan koopkracht bij de inlandsche bevolking weegt evenmin zwaar bij den heer A. en hij haalt cijfers en voorbeelden aan, om die bewering te bestrijden.

Ook bij leverantiën en aankoop van benoodigdheden voor 's lands dienst, verricht de javaan het werk en plukt de chinees de voordeelen, zegt de heer A. en dit zal wel door *een ieder* erkend worden.

Of het echter gelukken zal den inlander in de mededinging te betrekken, ondanks alle welwillendheid der regeering en ondanks de gunstigste bepalingen der comptabiliteitswet, is een andere vraag.

Indolentie en gebrek aan *durf*, zullen wel steeds de struikelblokken blijven.

De slimme chinees zal in zaken wel altijd de meerdere blijven van den javaan, meent de schrijver vast.

Iets anders is het, waar het geldt den javaan het leveren van artikelen op te dragen, zonder daartoe de bemiddeling van derden in te roepen, van artikelen, die hij gemakkelijk kan vervaardigen. als *zakken voor rijst en koffie, schoolbanken, steenen en pannen voor den waterstaat, paardentuigen, singels, slobkousen, riemen, patroontasschen, helmhoeden,* enz. *voor het leger.*

Onder de dadelijke middelen van hulp, die aanbevolen worden, beslaat de *verstrekking van gelden en materiaal door het gouvernement* de eerste plaats.

Dat men door het verleenen van zulke voorschotten niet verder zou komen, omdat het geleende geld spoedig zou zijn opgemaakt gelooft de heer A. niet. Hij vertrouwt dat, wanneer een nauwkeurig onderzoek en bekendheid met de personen, n.l. dat zij vertrouwen dienen, voorafgaat bij het verleenen der voorschotten, over te veel teleurstellingen niet te klagen zal zijn. De bestaande landbouwcredietbanken toch hebben reeds voldoende bewezen, dat misbruik van verleende voorschotten tot de hooge uitzonderingen behoort.

De *Javabode* vermeent dat hier twee dingen met elkaar worden vergeleken, die van geheel uiteenloopenden aard zijn. Het voorschot aan den javaanschen handwerksman, dien men uit de handen van den woekeraar wil bevrijden en van een sommetje voor werkkapitaal wil voorzien, is blanco crediet en geleend op 's mans eerlijke gezicht; de voorschotten van credietbanken worden verleend met vaste goederen tot onderpand en met het binnenlandsch bestuur op den achtergrond, als onbezoldigd deurwaarder.

Nu zegt de heer A. wel dat een nauwkeurig onderzoeken en de zekerheid dat de geholpene vertrouwen verdient vooraf moeten gaan, maar al deze tijdroovende gegevens moeten komen van het binnenlandsch bestuur, die deel zouden uitmaken van de gewestelijke commissiën, dus valt het, zegt de schrijver, licht te begrijpen, dat van nauwkeurig onderzoeken en navragen in de meeste gevallen weinig zal kunnen terechtkomen. Het blad zou dan ook meer geneigd zijn, om het geldelijk beheer in handen van behoorlijk gecontroleerde credietbanken te stellen en zou zelfs billijke renten van het voorschot willen heffen.

De heer A. daarentegen zegt juist dat alles moet gedaan worden om den inlander de overtuigen, dat geen enkele fiscale bijbedoeling bij de regeering bestaat en hierbij bestaat geen renteheffing, iets waarmede ook wij volkomen instemmen.

Na de middelen, die dienstig kunnen zijn, om de belemmeringen weg te nemen, welke de inlandsche nijverheid thans beknellen, en haar in staat te stellen zich te verheffen uit haar staat van verval, bespreekt het rapport de middelen om den afzet van producten der inlandsche nijverheid te bevorderen en noemt als zoodanig allereerst het houden van jaarmarkten. Van gouvernementswege moet het bezoeken van jaarmarkten door de inlandsche nijveren zoo gemakkelijk en aantrekkelijk mogelijk gemaakt worden, bijvoorbeeld door vrij vervoer van menschen en goederen te verleenen op de staatsspoorwegen en bij gebruikmaking van particuliere spoor- en tramlijnen, vergoeding van de gemaakte kosten te geven; door er voor te zorgen, dat tentjes en uitstalplaatsen voor menschen, die van elders komen, op de markten gereed zijn; door het uitloven van premiën voor de beste goederen; door feestelijkheden te organiseeren, enz.

Voorts beveelt het verslag aan, het inrichten van pasarloodsen van gouvernementswege om het bezwarende inhuren van uitstalplaatsjes, thans meestal ten bate van chineesche verhuurders, te ondervangen; het bevorderen, op billijke voorwaarden, van den verkoop van goederen in de spoorwegstations, thans ook al een zoet appeltje voor de chineesche buffetpachters; het inrichten van monsterlokalen en het houden van tentoonstellingen.

Een krachtig middel tot bevordering van den afzet der geproduceerde inlandsche goederen noemt de heer Abendanon den opkoop van regeeringswege en heeft hierbij in de eerste plaats het oog op die producten, welke zijn voortgekomen uit bedrijven, die nieuw of herleefd genoemd kunnen worden en voor welke de inlander niet dadelijk een goede markt kan vinden.

De *Javabode* acht het denkbeeld aanlokkelijk genoeg en ook zeer goed uitvoerbaar, maar toch moet de aandacht gevestigd blijven op de voetangels en klemmen, die te over aanwezig zijn.

Zooals bekend, geschiedt de opkoop van zoogenaamde inlandsche producten thans bijna uitsluitend door chineezen. De groothandel eischt de aflevering van belangrijke hoeveelheden tegelijk en de chinees, als tusschenpersoon dienst doende, brengt de kleine partijtjes te zamen om die vervolgens in handen te stellen van den uitvoerhandel.

Ook hier wenscht het rapport den chineeschen tusschenman te verdringen en daarvoor in de plaats te stellen — met de meeste overtuiging nog wel! — inlandsche opkoopers of inlandsche ambtenaren, onder genot van provisie. De heer Abendanon heeft al, in gedachten, een 20-tal van deze rara avis aangesteld op gemiddeld *f* 125 's maands — "om geen aanleiding te geven tot misbruiken" — en f 2.50 reiskosten per dag.

Het blad acht dit denkbeeld wel wat te optimistisch. De beginselen van deze inlandsche opkoopers moeten, dan al rots-vast zijn, om niet in verzoeking te komen. Immers wat men van het toezicht van den eenigen inspecteur en zijn beide inlandsche adjuncten in deze zal mogen verwachten, kan niet veel zijn en dat de gewestelijke commissiën een oog in het zeil zullen komen houden, is nog minder waarschijnlijk. Het zou dus wel kunnen gebeuren dat men door dezen ruil van den regen in den drup kwam.

(*Wordt vervolgd*). F.

Wij hebben dit, ons ter plaatsing aangeboden stuk, al dadelijk opgenomen om onze lezers in Nederland op de hoogte te brengen eener brandende quaestie van den dag. In een volgend nummer zullen wij onze eigen meening meedeelen. R. C.

Varia.

Eene Tentoonstelling te Utrecht.

Een voorstandster zoowel van gezonde sport, die van veel kwaad afhoudt, als van de propaganda der kennis omtrent onze Koloniën en wat daarmede in verband staat, te Utrecht wonende, zendt ons 't ondervolgend ter opname:

"Op 29 en 30 Augustus j.l. werd te Utrecht eene tentoonstelling gehouden van Oostersche en Westersche kunst.

De aanleiding daartoe was: de slechte staat, waarin de kas verkeerde van een voetbalclub van kleinere jongens, die altijd spelen op en waarvan velen wonen om en bij een driehoekig stuk bouwterrein in een van de nieuwe stadswijken achter 't Ooglijdersgasthuis, dat door hen "de Kampong" werd gedoopt, terwijl de club den naam van "Kampongclub" voert.

Een paar oudere jongens, die de kas voor de kleineren wilden versterken, opperden toen 't plan tot het houden eener tentoonstelling van voorwerpen uit Transvaal, O. en W. Indië enz., welke door heeren en dames uit den omtrek welwillend zouden worden afgestaan.

Er werd, ook al met behulp van geleend goed, oude lakens, planken, traploopers, karpetten, waschlatten enz. door de jongens, onder veel voor- en tegenspoed, een tentje gebouwd, veel bescheidener van uiterlijk, dan al 't fraais, dat er later in tentoongesteld werd en dan ook werkelijk veel bezoekers trok, die meer voldaan heengingen, dan 't onaanzienlijk uitzicht van 't tentje hen deed verwachten; want werkelijk de waarde van 't uitgestalde maakte 't noodzakelijk, dat er goed gewaakt werd, 't geen de jongens ook trouw deden, 's nachts met behulp van de politie op 't veld.

't Was werkelijk zeer aardig en daar aldus door de jongens ook iets werd bijgedragen tot de verbreiding van kennis omtrent 't geen voortgebracht wordt door den bewoner van onze Koloniën, besloot ik U mededeeling te doen van hun aardigen inval en den uitslag er van, hopende dat U 't der moeite waard zal achten er melding van te maken in het weekblad van "Oost en West".

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maanden Juli en Augustus 1904.

Mevr.	M. E. Maas	Amsterdam	f 1 50 lid
Heer	P. Stempels	Bochum	2.50 „
„	L. Tampier	Bordeaux	2.50 „
Mevr.	M. C. van Schreven geb. Ottenhoff	Bussum	1.50 „
Heer	W. M. K. B. Idsinga	Curaçao	2.50 „
„	W. J. H. de Visser	De Bilt	2.50 „
Mevr.	de Wed. P. Kusky geb. Loudon	's-Gravenhage	2.50 „
Heer	S. A. Webb	„	2.50 „
„	H. Th. de Santy	„	1.50 „
„	A. Herkenrath	„	1.50 „
Mevr.	J. G. de Vignon van der Velde	„	2.50 „
Heer	K. H. Schadd	„	2.50 „
Mevr.	W. O. Gallois geb. Hester	„	2.50 „
„	C. H. Buis Godin	„	1.50 „
Heer	A. L. Wawo-Runtu	Menado	5.00 don
„	A. de Braconier	Kampen	1.50 lid
„	A. K. J. Kaffer	Tjitjoeroeng Pr. Reg.	2.50 „

Aan Donat., Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat 212, den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. September 1904.

Is voor het Indische leger nog een afzonderlijk strafdetachement noodzakelijk? Door D. J. Ruitenbach. — Een nieuw middel tot herkenning van personen; door J. C. van Eerde. — Tempus en genus van het Javaansche werkwoord; door H. N. Kiliaan. — *Varia*: Een belangrijke afstandsrit. Aquasi Boachi, Hadji vrees. Overeenkomsten met inlandsche vorsten. — Maandelijksche revue van Brochures en van Tijdschrift- en Dagbladartikelen. — *Koloniale literatuur*: Over de onderwerping en ontwikkeling van Sumatra, door W. Mulier. — Zendelingen en Koloniaal bezit, door H. J. Bartels. Les Richesses minérales des Indes néerlandaises, par M. J. G. Bousquet. — *Wetenschap en industrie*: Formosa onder Japan's beheer. Het bewaren van steenkolen onder water. — Eene merkwaardige memorie door S. Kalff. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financieel overzicht.

Vragen van den Dag. September 1904.

Dr. H. Blink: Katoennood, Katoencultuur en katoenindustrie, mede in betrekking tot Nederland en de Koloniën. — Het Gajo-land en zijn bewoners (met een kaartje).

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië. Pl. 44, 3e afl.

Eenige statistische en andere gegevens ontleend aan de civiel geneeskundige verslagen en aan de rapporten omtrent besmettelijke ziekten van Java, Madoera en de Buitenbezittingen over het jaar 1903. — Over een geval van "forme hépatique" der febris thyphoides, door Dr. L. E. Benjamins. — Over infectie en re-infectie bij malaria, door E. W. K. von dem Borne. — Het gebruik van balsamica bij de poliklinische wondbehandeling, door J. Luining. — Experimenteele grendslagen voor de verklaring van de therapeutische werking van eenige balsamica, door G. van Houtum. — Vier gevallen van febris recurrens, door Dr. R. Römer.

Weekblad voor Indië. No. 14.

Voorheen en thans, door M. van Geuns. — Over pamor en pamorsmeedkunst, door Dr. J. Groneman. — Aquasie Boachie, door G. (met portret) — G. J. G. van Bockom Maas, door R. B. M. (met portret). — De brand op Pasar Kampong Djawa te Padang (met plaat) — Astrale adviezen, door W. van Delft.

De Indische Mercuur, 6 September 1904.

Vruchtboomen uit zaad, door Dr. K. W. van Gorkom — Verpondingsbelasting, canon, spoorvrachten, door W. J. Immink. — Fabriek van etherische olieën "Odorata". — Onze hedendaagsche kennis van het caoutchouc en zijn voorkomen in de natuur, door W. R. Tromp de Haas (vervolg). — Het verleden en de vooruitzichten van de Mijnbouw-Maatschappij Redjang Lebong. — Uit consulaire verslagen. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

S.S. "Salak" van Rotterdam naar Batavia.

* J. H. Broekhuijsen en echtgenoote, * J. F. A. van Bruggen, echtgenoote en 2 kinderen, * J. C. Immink en echtgenoote, ** H. Schoolbud, * B. H. van Gorcum, * J. Z. van der Lee, A. D. Korste, echtgenoote en 3 kinderen, J. Nepveu, S. Kamp, * Mej. Dr. M. Schulz, L. H. Smits, F. C. Goedhart, G. Rijnders, J. A. Habig, J. W. P. Erkelens, G. J. H. Verbeek, F. K. E. Kennedy van Dam.

* embarkeeren te Southampton.
** " " Marseille.

S.S. "Kon. Willem I" van Batavia naar Amsterdam 4 Aug. 1904.

Te Genua hebben zich ontscheept: J. Teppema, F. C. J. Sneep, G. A. Ilgen, H. K. Franken, M. B. H T. van der Zwaan echtg. en zoon, G. J. Nijweide echtg. en 2 kind. M. A. F. van Blommenstein echtg. en 2 kind., A. H. van Mastrigt echtg. en 2 kind. H. Kerremans en echtg. M. L. A. C. Kolff, J. P. Hendriks echtg. en kind, J. J. Romswinckel echtg. en kind, M. D. H. van Gelder en dochter, T. Graham Gribble, P. H. Hekkema echtg. en kind, Ds. J. A. T. Krol en kind, Th. J. H. van Driessche echtg. en 5 kind., S. Ketting Olivier, A. E. E. van Aarum, K. W. F. van Langen, B. J. Wolff, W. G. van Oostveen, P. B. van Staden ten Brink, L. E. A. Th. ter Haar en echtg., W. C. Gerlach, V. L. A. Razoux Schultz, J. P. H. Grootendorst, A. Visman, G. van der Voort en echtg., P. Knegtmans, G. F. Schröder echtg. en 4 kind., Jongeheer Sarapil, F. Vauhaerens, A. F. G. Croese, Mevr. A. L. M. Schwartz en dochter, C. J. Versluijs, G. C. Wetters, H. Wassum Wint echtg. en kind, J. Bukofzer, P. B. Ras, J. M. Weyhenke.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: Mevrouw J. J. Kunst en 3 kind., G. Kooman, G. Schröder echtg. en dochter, D. Bosman, J. Batenburg, W. van der Here, E. W. Paul, H. A. de Jongh, S. A. Duitgenius. Benevens H. M. troepen en schepelingen.

S.S. "Ardjoeno" van Batavia naar Rotterdam 10 Aug.

Kapt. der Genie T. W. P. Clignett met echtg. en 2 kinderen *, Mejuffrouw E. Caspari *, de heer W. de Waard *, Mevrouw E. A. S. Crone geb. Loonen, de heer W. de Jongh Dzn. * Benevens H. M. onderofficieren en minderen van Land- en Zeemacht.

Te Padang embarkeerden: Luitenant-Kolonel der infanterie E. W. J. de Beyer met echtg., officier van gezondheid 1e kl. P. Wyga met echtg. en 2 kind., 1e luitenant der infanterie J. P. Jeltes.

* naar Padang.

ADVERTENTIEN.

den Haag
Pension Koninginnegracht 47
geopend geheele jaar.
H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice
Pension Hollandaise
VILLA NINE.
Avenue Auber
geopend NOVEMBER—JUNI.
H. W. G. Rooseboom — H. E. van Blommestein.

TE HUUR:
het geheel nieuw gerestaureerd HUIS, **Prins Hendrikplein no. 9.**
Te bevragen Jacob van der Doesstraat **56.**

Middelbare school voor Handel en Administratie.
Laan v. Meerdervoort 104, 's-Gravenhage.

Drie-jarige voorbereidende cursus, aansluitende bij de 6e kl. eener school voor M. U. L. O.
Twee-jarige cursus voor Handel of Administratie, aansluitende bij den voorbereidenden cursus en opleidende voor den handel of administratieve betrekkingen.
Een-jarige vervolgcursus voor leerling-consul aansluitende bij den tweejarigen handelscursus.
Een-jarige vervolgcursus voor akte Staatsinrichting M. O. aansluitende bij den tweejarigen administratie-cursus.
Avondcursussen voor volwassenen tot opleiding voor de **Praktijkexamens** in Boekhouden en Handelscorrespondentie in de 4 talen.
Nadere inlichtingen bij den directeur,
F. TIJMSTRA.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN
worden tegen marktprijs ingekocht door
N. BLOM,
in Goud, Zilver en Edelgesteenten,
Amsterdam, N. Heerengracht 9.

Zutphen Vooruit.

Zutphen, gelegen in een gezonde, boschrijke, malaria-vrije omgeving, is bijzonder geschikt voor vestiging van gezinnen die een **gezellige, niet te dure** woonplaats verlangen. Huren matig. Op het gebied van **Tooneel, Concerten, Opera's, Kunst en Wetenschap** is er hetzelfde te genieten als in grootere steden, maar veel goedkooper.

De plaats is uitstekend voor opleiding van jongelieden. Men heeft er een **Gymnasium, H. B. School** (beiden ook voor meisjes toegankelijk), **Scholen van uitgebreid onderwijs, Meisjesschool, Kunstnijverheidschool** (teekenen, boetseeren, houtsnijden, kunstnaaldenwerk, japonnaaien), **Muziekscholen, Taalcursussen, Kookschool, Rijksnormaallessen, enz.**

M. M. F. LUPPES, Voorzitter.
M. G. A. WENNIPS, Secretaris.

P. Happel Jr.
CUISINIER.
v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

R. E. J. Zieck en Zoon,
KLEEDERMAKERS,
Franklinstraat 92
en
Jan van Riebeekstraat 56,
DEN HAAG.
Leveren KLEEDING NAAR MAAT
van solide stoffen en billijken prijs.
Atelier voor nette reparatiën.

MEDICINALE COGNAC.
2 liter f 3.— of 6 flesschen f 7.—,
12 flesschen f 14.—
Franco door Nederland.
Ruim 200 Families alleen te 's-Gravenhage die deze beroemde Fransche Cognac gebruiken.
Eenig Importeur voor Nederland.
W. F. NOMAN,
Scheveningen.
Hofleverancier van H. M. de Koningin Moeder.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Transport-Maatschappij DUINOORD
Bergplaats voor Inboedels 2800 M□

N. C. HOOGTEIJLING v/h. ROO & Co, Den Haag.
Annex BEHANGERIJ, STOFFEERDERIJ.

CITY-BAGS echt leder, 39 cM. lang, à f 3.95.
W. POPPINK,
ZADEL- EN KOFFERMAKER.
151. Prins-Hendrikstraat. 151. — DEN HAAG.
N. B. Lederwaren bij mij gekocht, worden gedurende 2 jaar gratis gerepareerd.

Het meest aangenaam werkend ***laxeermiddel,*** zonder eenige nadeelige invloed op de spijsvertering zijn onze
CASCARA PASTILLES,
per flacon à 30 pastilles **f 0.30**
» » » 100 » **f 0,75**
Onze versuikerde **STAALPASTILLES** zijn onbedervelijk, daarom het beste middel tegen *Bloedarmoede en de gevolgen daarvan.*
Prijs per flacon à 100 stuks **f 0.50**
» » » 1000 » **f 3.30**
Vraagt uitsluitend ons merk.
BROCADES & STHEEMAN. — MEPPEL.
Eerste Nederlandsche fabriek van Gecomprimeerde Geneesmiddelen.
Te bekomen bij alle Apothekers.

F. H. BOTHE,
21, Veenestraat — Den Haag.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

OOST en WEST.
RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 195.
Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
De **Zondags** van **12** tot **7** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal **(plat du jour)** *f* 0.80.
Diné *f* 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.
BONBOEKJES { **voor 12 plats du jour f 7.00,** / **voor 12 diners f 12.50.** }
Het lokaal is **telefonisch verbonden,** zoowel ten gerieve der leden, als tot het ontvangen van bestellingen.

TRADING Co. LATE
Perry & Co.
6, Hoogstraat 6.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.

TRADING Co. LATE
Perry & Co.
6, Hoogstraat 6.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.

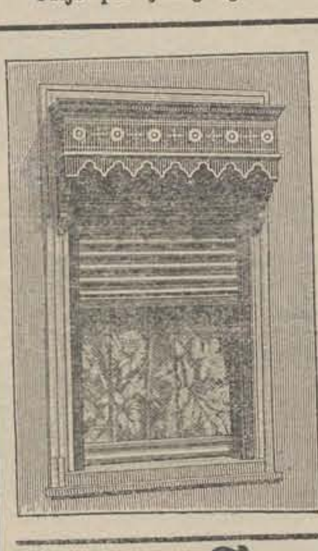
TRADING Co. LATE
Perry & Co.
6, Hoogstraat 6.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
Van af f 3.— tot f 60.—.

TRADING Co. LATE
Perry & Co.
6, Hoogstraat 6.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
LICHT. — SOLIDE.
70 pCt. vrachtbesparing.

Weekblad voor Indië

Met 1 Mei is te Soerabaja verschenen een belletristisch
Weekblad voor Indië,
onder hoofdredactie van M. VAN GEUNS.
Abonnementsprijs voor Nederland f 3.— per kwartaal.
Agent voor Nederland, Uitgeversmaatschappij
„Het Gemeenschappelijk Belang", Haagpoort 4. Den Haag.

Het weekblad **Themis**, Redacteur FRANS SCHAAP Jr., Den Haag publiceert voortdurend een verscheidenheid van belangrijke bijzonderheden omtrent faillissementen, verdachte financieele aangelegenheden en verkeerde toestanden op rechtskundig gebied.
Voortdurende lezing van **Themis** zal menigeen voor schade vrijwaren.
Op het blad zijn geabonneerd: Rechterlijke Ambtenaren, Advocaten, Notarissen, Deurwaarders, Bankiers, Kooplieden, Fabrikanten, Winkeliers en Particulieren.
Behalve op uitgebreide schaal in Nederland, wordt het blad ook gelezen door verschillende Hollanders in Duitschland, België, Frankrijk, Engeland en Oost-Indië.
Prijs per jaargang *f 4.-.* Los nummer franco na inzending van *f 0.50.*

HEINEKEN's
(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek
Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag
Telefoonnummer 2478.
Amsterdam, v. d. Helststraat 1.
Utrecht, Potterstraat 20.
Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

van Soest en van der Weijde.
Lange Voorhout 23. — Den Haag.
Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito, incasseeren verlofstractementen pensioenen.
Met 1 dag opzegging . . . . 2 pct.
Voor 1 maand . . . . 2³/₄ „
„ **3 maanden** . . . . 3 „
Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia
	1904	1904	1904	1904	1904
Lawoe	17 Sept.	29 Sept.	4 Oct.	24 Oct.	26 O[illegible]
Ardjoeno	1 Oct.	13 Oct.	18 „	7 Nov.	9 N[illegible]
Goentoer *	15 „	27 „	1 Nov.	21 „	23 [illegible]
Merapi	29 „	10 Nov.	15 „	5 Dec.	7 D[illegible]
„Ophir" *	12 Nov.	24 „	29 „	19 „	21 [illegible]
				1905	1905
Gedé	26 „	8 Dec.	13 Dec.	2 Jan.	4 Ja[illegible]
Sindoro *	10 Dec.	22 „	27 „	16 „	18 [illegible]
		1905	1905		
Salak	24 „	5 Jan.	10 Jan.	30 „	1 [illegible]

* 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage*

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 's-Gravenhage.
Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Comm. den heer G. C. A. de Witt, *Reinkenstraat n°. 16.*

Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Eene jonge Dame die als Gouvernante naar Indië wil.

Drie geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.

Drie dames voor pianolessen.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene Dame voor onderricht in fröbelen (heeft diploma).

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Twee dames voor het geven van privaat en cursuslessen in talen en wiskundige vakken.

Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen billijken prijs.

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Vier Dames voor waarnemen van een huishouden.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben gereisd.

Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor boekhouders, bewaarders, adm. betrekking, geldincasseerder.

Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Twee jonge Meisjes om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Eene dame voor het verplegen van een zieke dame.

Een jonge dame met akte L. O., Handwerken en Muziek, zag zich gaarne geplaatst als gouvernante voor Indië.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.